

Svenska Dagbladet

Teresa Küchler: Efter skandaler på hemmaplan och flera förlorade slag i EU så behöver Viktor Orbán visa att han har vänner.

■ Nyheter | Sid 23

Foto: Linus Sundahl-Djerf

SvD granskar | Psykvården

Efter att hennes psykolog bett om både sex och nakenbilder försämras Jennys mående dramatiskt. Det var först när hon träffade en ny vårdkontakt som hon förstod att hon varit med om ett övergrepp. Till slut tar Jenny mod till sig och polisanmäler psykologen.

”Någon var tvungen att stoppa honom”

■ Jenny litade helt på sin psykolog, fram tills att han gjorde sexuella närmanden. Efter att hon anmält honom upptäckte Jenny att hon inte var ensam. Han hade utsatt fler. Det blev starten på en lång kamp för upprättelse. **Nyheter** | Sid 6-10

■ **Kärnintresse** Från påskrivet kontrakt till färdig reaktor på tio år. Sydkorea senast i raden att visa intresse för att bygga ny kärnkraft i Sverige. **Näringsliv** | Sid 6-7

■ **Kommentar** Kan det verkligen stämma att fyra av tio svenskar har alkoholproblem? **Nyheter** | Sid 12

Foto: Christine Olsson/TT

Kontakta SvD
www.SvD.se

■ **Chefredaktör, vd och ansvarig utgivare** Lisa Irenius ■ **Politisk chefredaktör** Tove Lifvendahl ■ **Redaktionschefer och stf ansvariga utgivare** Daniel Kederstedt, Erik Hedtjärn (tf) ■ **Växel** 08-13 50 00
■ **E-post** fornamn.efternamn@svd.se ■ **Postadress** SvD, 105 17 Stockholm ■ **Besöksadress** Kungsbron 13, Stockholm ■ **Ny prenumeration** 08-618 02 20, SvD.se/prenumerera ■ **Kundservice** 08-618 02 20, SvD.se/kundservice ■ **ANNONSERA** Företag 08-13 50 00 annonsbokning@svd.se ■ **Privatannonser** 08-13 00 10 privatannonser@svd.se ■ **Tryck** Bold Printing Stockholm, Jönköping © 2024

7 13881031004907

SvD granskar | Psykvården Trots att kampen för upprättelse varit tuff ångrar Jenny inte att hon anmälde. ”Någon var tvungen att sätta stopp för honom. Det kunde inte bara få fortsätta”, säger hon.

”Jag var rädd att få sämre vård om jag gjorde honom besviken”

”Jag vill se dig naken nu”, skriver Jennys psykolog. Det ska visa sig att hon inte är den första patient han ger sig på. SvD granskar fallet som Sahlgrenska universitetssjukhuset sopat under mattan.

– Kan du cykla hem till mig? frågar psykologen i telefonsamtalet.
Jenny sitter hopkrupen över köksön i sin lägenhet och tittar förvånad på mobilen. Klockan är sen kväll och höstmörkret utanför kompakt. I rummet bredvid ligger pojkvännen och sover.
Hon förstår inte varför hon skulle cykla hem till sin psykolog sent på natten och frågar rakt ut. Svaret gör henne stel.

Hon litar på honom. Psykologen har bidragit till att hennes mående förbättrats och hon känner en djup tacksamhet. Men han har också kunskap om hennes svårigheter, sårbarheter och hemligheter. Hon vill bort men kan inte lägga på.

Samtalet kommer att vara i tre timmar och 49 minuter.
När vi flera år senare träffar Jenny har hon genomgått traumabehandling. Men när natten kommer på tal får hon svårt att hitta orden, fästa blicken och hålla händerna stilla.
– Jag har haft så mycket skuldkänslor. Längre tänkte jag att det var mitt fel.
En fyrkantig plastlåda fylld med sms, samtalslistor, journalanteckningar och dokumentation står på golvet bredvid henne. Pappren är bevis för vad som hände.
Jenny träffar psykologen första gången 2014. Hon är då inlagd på en sluten psykiatrisk vårdavdelning i Göteborg, efter flera år med anorexi och psykisk ohälsa.

Läkare byts ut och hon flyttas mellan avdelningar utan att hon känner sig delaktig i vården. I den stökiga situationen kommer psykologen att spela en viktig roll för Jenny.
När hon skrivs ut från sjukhuset får hon en stående tid hos honom varje vecka.
Han är en av de första att påtala behovet av en autismutredning. Senare ska han även skriva stora delar av den remiss som leder till att Jenny får utredningen.
Jenny uppfattar honom som professionell och kunnig. Han får henne att känna sig som en människa med förmågor och möjligheter. Hon berättar saker för honom som hon inte sagt till någon annan. Han får veta om tidigare sexuella övergrepp.

När de regelbundna besöken är slut, efter ett och ett halvt år, mår Jenny bättre. Hon träffar vänner och börjar gå ut om kvällarna. När hon får autismdiagnosen är hon hoppfull om framtiden.
– Jag fattade varför jag haft svårigheter i li-

Nyheter

Sahlgrenska universitetssjukhuset kan inte visa att de gjort någon polisanmälan i fallet.

Tipsa SvD:s granskande reportrar

■ SvD granskar psykiatrisk slutenvård. Har du information och vill tipsa oss? Kontakta våra reportrar via mejl: jani.sallinen@svd.se och emmylou.tuvhag@svd.se. Du kan också nå oss via mobiltelefon och appen Signal: +46707887643.

som att jag inte hade något val. Jag var tvungen att fortsätta lyssna.

Anledningarna till att det var så svårt att lägga på är flera.

– Han hade hjälpt mig och jag hade jättehögt förtroende för honom. Men han kunde också mitt personnummer och hade läst min journal. Jag var rädd för att jag skulle få sämre vård om jag gjorde honom besviken.

Stora delar av remissen för att få utredningen, som är viktig för Jenny, kom från honom. Han har tidigare haft kontakt med vårdinstanser som hon är i behov av vård från.

– Jag hade noll makt. Han hade all makt. Jag la inte på för att jag var rädd.

Psykologen hör av sig igen.

Han vill att de ska ses. Han frågar Jenny om hon känner någon ung och smal ”nyfiken kille” som de kan ha sex med.

Då reser sig Jenny från stolen och hämtar en reservmobil i lägenheten. Med den tar hon bilder på meddelanden.

Bilderna kom att bli viktiga – men inte avgörande – i kommande polisutredning.

Och då säger han rakt ut. För att komma och ha sex.

Jenny om svaret hon får från sin psykolog då hon frågar honom varför han vill att hon ska cykla hem till honom mitt i natten.

Snart krymper Jennys värld. Det börjar med att hon ser psykologen på ett gym. Därefter är hon rädd för att stöta ihop med honom igen.

Hon slutar gå till gymmet, och snart utvidgas området som hon undviker. Hon vågar inte gå själv till flera av sina vårdbesök.

På filmfestivalen i Göteborg ser hon en film där en våldtäkt skildras. Det leder till en kraftig panikattack. Tiden därefter präglas av tilltagande självmordstankar.

Jenny förstår inte själv varför hon mår allt sämre.

Det är hennes nya psykolog som lägger ihop pusselbitarna. Den kraftiga reaktionen efter filmvisningen får honom att nysta i kedjan av händelser.

Då uppdragas kontakten med psykologen fem månader tidigare.

– Han berättade för mig att det här som jag varit med om var fel. Att det var ett slags övergrepp. Han fick mig att våga anmäla.

Därefter träffar Jenny enhetschefen på den aktuella avdelningen. På en inspelning från mötet hörs enhetschefen säga att psykologen tar sitt arbete på allvar och är extremt noggrann. Hon säger att det är psykologens ansvar att hålla sig inom professionens gränser, men ställer samtidigt flera gånger frågan till Jenny om den sexuella kontakten var ömsesidig:

– Spelar du med?

Jenny lämnar mötet med starka skuld känslor.

– Jag trodde det var mitt fel allting. Jag kände mig dum och skämdes.

Jennys bästa vän upprepar att skulden ligger hos psykologen och ett par veckor senare går de tillsammans in på en polisstation i centrala Göteborg. Polisen upprättar en anmälan om grovt sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning.

Jenny har en oro för att det finns fler drabbade.

– Jag kunde inte vara säker men jag sa till Sahlgrenska att om det finns fler patienter, snälla säg till dem att det finns en annan som har anmält så kanske de inte känner sig så ensamma.

vet och känt mig missförstådd. Att det inte var fel på mig som person, utan att jag fungerar på ett annat sätt. Det gav mig hopp om att hitta strategier för det som var svårt för mig.

Det är psykologen som i ett sms föreslår att Jenny ska ringa upp honom.

”Jag är väldigt nyfiken på att höra mer om utredningen. Ring om du vill.”

Jenny sitter på stolen vid den upplysta köksön och det känns rätt, eftersom han är expert på diagnosen hon just fått och kanske kan ge förklaringar kring resultaten.

Hon läser om tester i utredningen och vad de har visat. Att hon har svårt att uttrycka sin åsikt muntligt, att hon ibland imiterar andra för att hon inte vet hur hon själv ska agera och att hon vid svår stress kan drabbas av blackout där hon försvinner bort.

Han lyssnar och ställer frågor. I början är hon smickrad över hans uppmärksamhet. Men allt eftersom tycker Jenny att samtalet börjar kännas konstigt.

I förhör ska Jenny senare berätta att psykologen frågar flera gånger om hon spelar in samtalet. Hon svarar nej. Psykologen ber henne att installera en krypterad app.

I appen kallar han sig för AK-12, en förkortning för det ryska automatgeväret Avtomat Kalashnikova, 2012. Han föreslår att Jenny ska kalla sig ”asper-girl”. Jenny tycker att det är en konstig sak att kalla sig och väljer ett annat namn.

Fakta | Om granskningen

■ **Genom intervjuer och dokument** granskar vi sexuella kontakter mellan en psykolog, tidigare anställd vid Sahlgrenska universitetssjukhuset, och patienter. ■ **Dokumentationen** består bland annat av förundersökning, internutredningar, myndighetsdokument, bevisföremål som sms-konversationer, inspelade samtal och förhör. ■ **Bakom jobbet** står reportrar Emmylou Tuvhag och Jani Sallinen, fotograf: Linus Sundahl Djerf, illustratör: Alexander Rauscher, huvudredaktör: Anna Tiberg, visuell redaktör: Henrik Malmsten, webbredaktör och sociala medier: David Standar, videoredaktör: Jessica Olofsson, print- och digitaltidningredaktörer: Isak Andersson och Andrea Hall.

När psykologen ber Jenny att cykla hem till honom känner hon sig ännu mer förvirrad. Hon frågar honom varför hon skulle göra det.

– Och då säger han rakt ut. För att komma och ha sex.

Jenny blir ställd av hans raka svar. Hon häver ur sig att fotbromsarna på hennes cykel inte fungerar.

Psykologen skickar över bilder på sig själv via appen. På bilderna syns hans nakna överkropp. Han uppmanar Jenny att göra detsamma.

”Jag vill se dig naken nu, Jenny”, skriver han i ett sms.

Nu tycker Jenny att kontakten har blivit obehaglig. Hon vill inte skicka över nakenbilder på sig själv. Men psykologen upprepar sin fråga. Till slut skickar hon en bild.

Psykologen berättar i detalj om sina egna fantasier.

– Han beskrev att det skulle vara en massa män som gjorde saker med mig, där han skulle vara en av dem. Han vet att jag var med om ett sådant övergrepp när jag var 15 år. Det står i min journal, berättar Jenny.

I slutet av samtalet är Jennys ångest så hög att hon har svårt att tänka klart. Hon svarar enstavigt på flera av psykologens frågor. Hon minns knappt hur samtalet tog slut.

– Så här i efterhand fattar jag ju att det bara är att trycka på knappen för att avsluta ett samtal. Men där och då kändes det verkligen

Nyheter

Jenny är starkt kritisk till hur vården hanterat hennes fall och besviken över det bemötande hon fått efter anmälan.

Ingen på Sahlgrenska universitetssjukhuset berättar då för henne att hon inte var den första patienten att berätta om ofrivilliga sexuella kontakter med psykologen.

Enhetschefen som frågar Jenny om hon ”spelar med” hade redan före deras möte fått information om en annan patient.

I Sahlgrenskas internutredning benämns den andra kvinnan som patient 1. I en tjänsteanteckning beskrivs hur psykologen inleder en relation med patienten kort efter avslutad adhd-utredning.

De träffas i psykologens hem.

Hon säger, precis som Jenny, att psykologen använder information som han fått i egenskap av psykolog och att han är drivande till sexuellt umgänge.

Efter mötet med psykologen mår patient 1 mycket dåligt och uppsöker läkare. Hon är rädd för psykologen då han sagt att hon inte får berätta något om händelsen.

Det framgår att hon inte planerat att berätta något. Men när hon ser psykologen i korridoren på mottagningen kommer allt över henne. Hon berättar för sin behandlare, som i sin tur berättar för enhetschefen.

Uppgifterna har ännu inte fått enhetschefen att konfrontera psykologen när hon får nästa samtal. Det är Jennys nya psykolog som ringer och återberättar Jennys upplevelse.

Inte ens med två av varandra oberoende fall agerar chefen direkt.

Enligt internrapporten konfronterar enhetschefen psykologen först två månader efter de första uppgifterna och två veckor efter att hon fått information om Jennys fall.

Psykologen medger då att han haft telefonsex med Jenny. Han ska senare inte heller förneka att han haft sexuellt umgänge med patient 1, men säger att det aldrig varit talan om

tvång. Att det är patienterna som tagit initiativ och att det varit svårt för honom att inte dras med.

Senare framkommer ytterligare ett fall. Psykologen medger själv att han skickat sms och talat i telefon med en patient som varken är patient 1 eller Jenny.

Därmed inser arbetsgivaren att det finns tre drabbade patienter.

Till slut stängs psykologen av från tjänsten. Då har det gått tre månader sedan det första fallet uppdagades, och över sex veckor sedan chefen fått vetskap om Jennys fall.

Sahlgrenska universitetssjukhuset (SU) uppger att psykologen har ”brutit mot anställningsavtalet genom att ha haft sexuella kontakter med patienter, vilket inte är acceptabelt och innebär en patientsäkerhetsrisk samt skadar SU:s anseende.”

Två veckor senare avskedas psykologen.

Inte bara Jenny polisanmäler psykologen utan även Inspektionen för vård och omsorg (Ivo). Det stärker Jenny. Därför är förvåningen stor när hon får reda på att polisutredningen läggs ned på grund av bristande bevis.

”Utöver angivna bevissvårigheter är det tveksamt om gärningen typiskt sett är sådan att den faller under det straffbara området”, skriver åklagaren som skäl till beslutet.

Något som kritiseras internt inom polisen:

”Har varit i kontakt med (förundersökningsledaren) för att förstå varför han beslutade att lägga ner ärendet, vilket enligt min mening inte låter helt korrekt”, skriver utredande polis till Jenny och bifogar en länk till överprövning.

Ivo utreder händelsen men finner ingen anledning till kritik av Sahlgrenska då vårdgivaren har anmält och utrett ärendet. Men SvD:s granskning visar att Sahlgrenska kan ha farit

med oriktiga uppgifter till kontrollmyndigheten.

Ivo skriver, efter ett samtal med Sahlgrenska, att ”verksamheten har polisanmält”.

Men polisens utredning i fallet bygger på Jennys anmälan. Sahlgrenska ska alltså också ha gjort egna polisanmälningar av psykologen, i rollen som vårdgivare. När SvD vill ta del av anmälningarna är de försvunna.

”
Det är inte tryggt för mig som patient att ändringar görs i efterhand i min journal.

Efter att Jenny anmält psykologen märker hon att ovanligt många anställda vid Sahlgrenska varit inne i hennes journal.

Den nuvarande verksamhetschefen för psykiatri på Sahlgrenska, Mathias Alvidius, säger att det inte går att hitta någon information som styrker att Sahlgrenska faktiskt har polisanmält.

– Om polisanmälningar inte har gjorts där det finns misstanke om brott så har vi som vårdgivare och arbetsgivare naturligtvis brustit.

Betyder det att Sahlgrenska har ljugit för Ivo?

– Ja, det går i alla fall inte att utesluta.

Det visar sig också att sjukhuset har tappat bort ytterligare en anmälan.

I en tjänsteanteckning står att företrädare för Sahlgrenska fattat beslut om att polisanmäla medarbetaren för dataintrång, ett brott som kan ge böter eller fängelse upp till två år.

I dag bor Jenny mer hos fästmannen än i sin egen lägenhet.

Minneslådan är en trygghet som påminner om de fina upplevelser livet också består av.

Sahlgrenska uppmärksammar att psykologen inlett en relation med en patient under dennes ineliggande vård och vid flera tillfällen loggat in i dennes journal – utan giltig anledning. Psykologen har kunnat ta del av vårdkontakter och journalanteckningar hos övriga sjukhus inom regionen. Inte heller i detta fall kan Sahlgrenska bevisa att någon polisanmälan gjorts.

Även Jenny märker att hennes journal hanteras på ett tvivelaktigt sätt. Det visar sig att enhetschefen uppmanar en av Jennys vårdkontakter att anonymisera psykologen i journalen. Ändringarna som görs leder till en delvis mildare beskrivning av händelseförloppet. Jenny märker också att ovanligt många anställda vid Sahlgrenska är inne i hennes journal, hon känner inte ens igen namnen på alla. Hon kan även se att personal skrivit ut hen-

nes journal och blir rädd att den ska kopieras och spridas. – Det är inte tryggt för mig som patient att ändringar görs i efterhand i min journal. Sedan är det också den ändrade journalen som skickas till myndigheter. Det blir rättssäkert, säger Jenny. Jenny gör en polisanmälan om dataintrång men polisen lägger ned ärendet. Det går inte att utesluta att personerna haft anledning att göra registerslagningar.

Psykologen fick till slut sparken från Sahlgrenska, men kan fortsätta att ta emot patienter. Ivo skriver i sin anmälan till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd att psykologen befaras vara ”olämplig att utöva yrket” och att kontakterna med Jenny utgjorde ett ”maktövergrepp”. Ändå yrkar myndigheten inte på att legitimationen ska dras tillbaka. I stället rekommenderar Ivo beslut om en

”

Jag anmälde inte övergrepp jag var med om när jag var 15 för jag tänkte att ingen kommer att tro på mig. Så när jag var vuxen, och vågade, då blev jag ändå ifrågasatt.

Jenny.

prövotid för psykologen, och så blir det. Efter ett antal överklaganden av psykologen vann beslutet om prövotid laga kraft i fjol. SvD har varit i kontakt med psykologen som uppgett att han inte vill kommentera fallet. Även enhetschefen har avböjt att kommentera ärendet. Nuvarande verksamhetschef Mathias Alvidius, som också kort efter att psykologen sparkades fick ansvaret för ärendet, är kritisk till hanteringen: – Det är ett misslyckande att den här händelsen överhuvudtaget har skett. Sedan är det naturligtvis ledsamt att enskilda personer själva uppfattar att de inte har fått ett gott bemötande.

Jenny tar fram den fyrkantiga plastlådan med hundratals sidor av dokumentation. När hon läser högt ur förundersökningen kommer besvikelsen över henne. – Jag anmälde inte övergrepp jag var med om när jag var 15 för jag tänkte att ingen kommer att tro på mig. Så när jag var vuxen, och vågade, då blev jag ändå ifrågasatt. Trots att kampen för upprättelse varit tuff ångrar hon inte att hon anmälde. – Någon var tvungen att sätta stopp för honom. Det kunde inte bara få fortsätta. Vid sidan om kampen för upprättelse har Jenny fört en annan strid. Hon har kämpat för att bli fri från narkotikaklassade läkemedel som vården föreskrivit under många år – och hon närmar sig i dag målet. Hon har en egen lägenhet men tillbringar mer tid i sin pojkvåns hem. Hon drömmer om att påbörja en utbildning.

Hon har också en annan låda. Den är betydligt större än plastlådan med dokument av hennes ärende, och den innehåller minnen. I den finns biljetter till flera av Håkan Hellströms konserter, souvenirer från resor till favoritlandet Italien och kärleksfulla meddelanden på små lappar som pojkvännen skrivit i vardagen. Minneslådan plockar hon fram när ångesten griper efter henne. – När jag har tappat fotfästet så kan jag gå till den och bli påmind om vad som egentligen är viktigt. Lådan är jag, och den är ett bevis på att det finns mycket bra saker i mitt liv. Hon upplever att hon i dag är på rätt väg i livet, men sorgen finns där över att det tog så lång tid. Nu vill hon vara med i vår granskning för att bidra till att sexuella övergrepp inom psykiatri uppmärksammas. – Den som söker vård ska inte bli utsatt för övergrepp. Och om man ändå blir det ska man inte behöva vara tyst.

Fakta | Hit kan du vända dig om du mår dåligt

- Om du har tankar på att inte längre leva så är det viktigt att prata med någon om det. Vid akuta lägen eller vid tankar på självmord, ring alltid 112.
- Kontakta en vårdcentral eller en psykiatrisk öppenvårdsmottagning om du mår mycket dåligt. Det gäller även om du har ångest eller har känt dig

- nedstämd under en längre tid.
- Om du är under 25 år kan du även kontakta en ungdomsmottagning, och går du i skolan kan du få hjälp av skolsköterskan eller skolkuratoren.
- Om du är osäker på vart du ska vända dig kan du ringa 1177 så guidar de dig

vidare till rätt stöd eller vård. Det finns också patientföreningar och organisationer som kan ge mer långsiktigt stöd och samhörighet för personer med psykisk ohälsa, en lista finns på 1177.

Källa: Folkhälsomyndigheten och 1177

Text: Emmylou Tuvhag

emmylou.tuvhag@svd.se

Text: Jani Sallinen

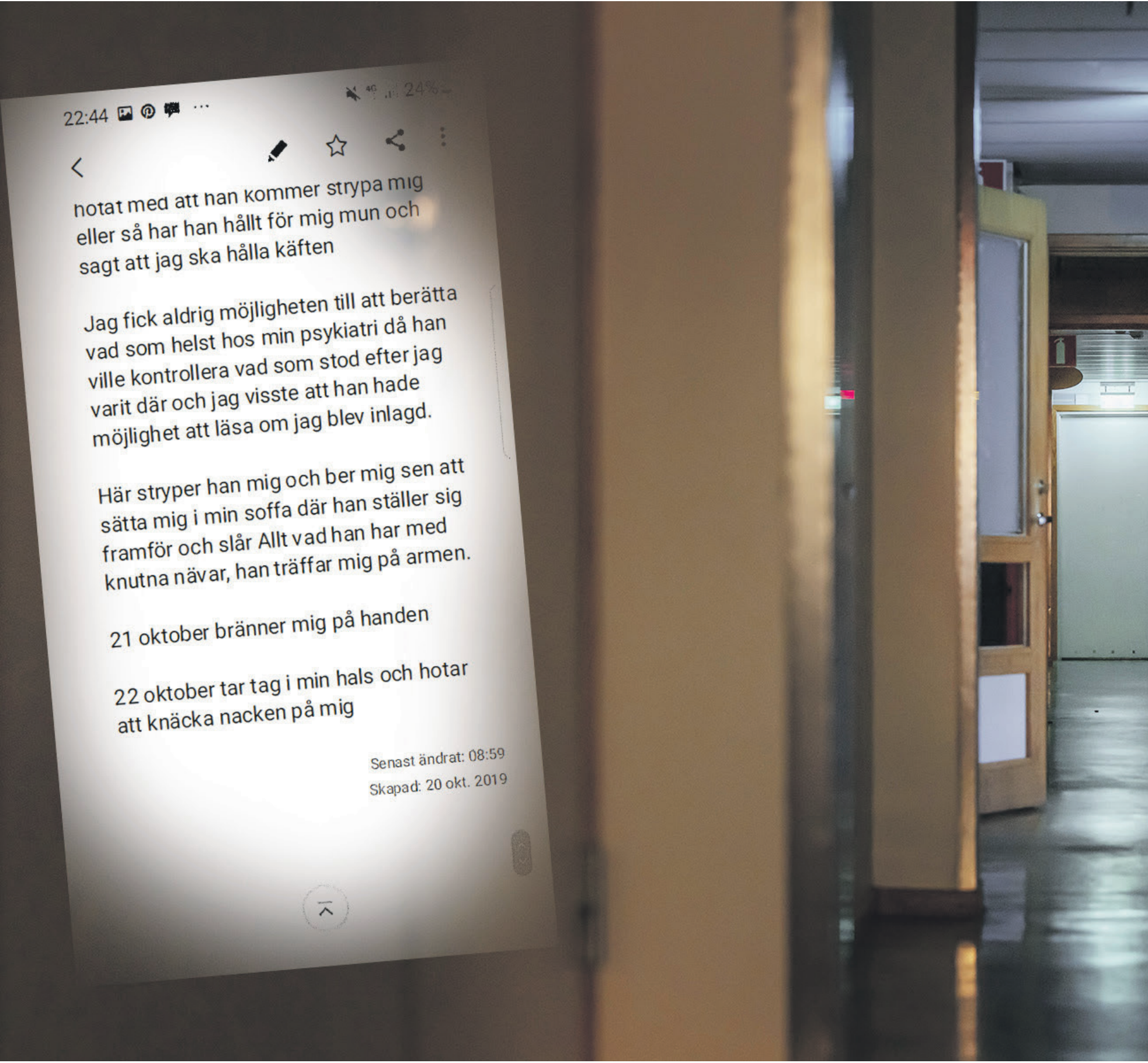
jani.sallinen@svd.se

Foto: Linus Sundahl-Djerf

linus.sundahl.djerf@svd.se

Läs intervjun med Sahlgrenskas verksamhetschef Mathias Alvidius.

SvD granskar | Psykvården

Vårdaren straffade Julia: ”Jag var blå överallt”

Vårdaren Joseph är för nära patienten Julia. Personalen ser det. Men ingen stoppar honom. När Julia skrivs ut från psykiatrin är det för sent – han har tagit full kontroll över hennes liv.

Nyheter

Julia ligger på golvet. Det svartnar för ögonen, hon är nära att svimma. Vårdaren Joseph ligger bredvid och håller fast henne med hela sin kropp.

Hon vill inte bältas och är livrädd för att bli fasthållen. En formulering om det fanns med i krisplanen som skrevs när hon blev inlagd på den slutna avdelningen hösten 2018. Det vet vårdaren.

Precis när Julia hämtat andan tar Joseph ett nytt grepp om hennes hals.

De befinner sig hemma i hennes vardagsrum och det har gått sjutton månader sedan han blev hennes kontaktperson på den slutna psykiatrien söder om Stockholm.

Första gången vi träffar Julia är sommaren 2022. Hon heter egentligen något annat, och det gör vårdaren Joseph också. Julia kommer till redaktionen med en kvinnlig bekant som hon litar på. Hon är lite nervös, men bestämd. Det är viktigt att såna här saker kommer fram, säger hon.

– Ni får ställa frågor så berättar jag.

”
Han ville ha mig för sig själv. Han ville ha koll på allt jag gjorde hela tiden.

Julia blev tillskriven Joseph som sin kontaktperson. Allt hon gjorde skulle till slut ske med hans godkännande, säger hon.

Både polisutredningar och internutredningar finns i hennes fall. Allt kommer att visa att vården misslyckades med att skydda Julia från Joseph.

När hon är 20 år gammal skrivs hon in enligt lagen om psykiatrisk tvångsvård på en mottagning söder om Stockholm. Där träffar hon för första gången vårdaren.

Sakta men säkert bygger Julia upp en tillit.

– Jag mädde väldigt, väldigt dåligt och var självmordsbenägen. Jag hade en ganska blandad problematik just då. Jag hade svårt att lita på folk, det snappade han upp fort, säger hon.

– Det var skönt att någon lyssnade på mig. Annars kan man bli ganska överkörd när man är inlagd, man har inte så mycket att säga till om. Men där hade jag alltid det, jag kunde alltid prata med honom.

Joseph blev hennes kontaktperson på avdelningen. Julia fick en trygg punkt.

– Han sa till all personal att jag absolut inte fick bli bältad. Då kände jag en tillit till honom.

Fakta | Hit kan du vända dig om du mår dåligt

■ **Om du har tankar** på att inte längre leva så är det viktigt att prata med någon om det. Vid akuta lägen eller vid tankar på självmord, ring alltid 112.

■ **Kontakta** en vårdcentral eller en psykiatrisk öppenvårdsmottagning om du mår mycket dåligt. Det gäller även om du har ångest eller har känt dig nedstämd under en längre tid.

■ **Om du är** under 25 år kan du även kontakta en ungdomsmottagning, och går du i skolan kan du få hjälp av skolsköterskan eller skolkuratorn.

■ **Om du är** osäker på vart du ska vända dig kan du ringa 1177 så guidar de dig vidare till rätt stöd eller vård. Det finns också patientföreningar och organisationer som kan ge mer långsiktigt stöd och samhörighet för personer med psykisk ohälsa, en lista finns på 1177.

Källa: Folkhälsomyndigheten och 1177.

Julia var intagen på psykiatriavdelningen första gången under hösten 2018. Det var här Joseph började närma sig henne. Under tiden som övergreppen skedde förde hon minnesanteckningar i telefonen. Foto: Linus Sundahl-Djerf

Under hans pass hade hon någon att gå ut och röka en cigarett med. Utan personal fick man annars inte gå ut från avdelningen.

– Jag blev väldigt beroende av honom för att komma ut, eller för att gå på promenad. Det var något som han hade fixat med läkarna. Han hade sagt att han tog på sig att gå ut med mig.

Joseph började jobba på en av avdelningarna inom psykiatrien strax utanför Stockholm några år tidigare. I en internutredning som vården gjorde långt senare kommer det fram att den chef som då anställde Joseph tyckte att han hade en ”oprofessionell attityd” till sina arbetsuppgifter. Han betedde sig ”gränslös” och var ”halvflörtig mot patienter”.

Hon slutade därför att anlita honom.

Den chefen visste om att han direkt gick till ett jobb på en annan psykiatriavdelning i samma byggnad, men kände att hon inte kunde göra något mer.

Joseph var dömd för våldsbrott, bland annat grov misshandel av sin dåvarande flickvän. Vårdgivaren kontrollerade aldrig hans brottsregister, och Joseph fick fast jobb på den avdelning där Julia senare skulle skrivas in.

Många på avdelningen märkte tidigt att han var väldigt engagerad i just henne, berättar Julia.

– De påpekade det ofta och sa det till chefen.

Två anställda larmade. En av cheferna ska därefter ha haft ett ”klargörande samtal” med Joseph. Chefen ska ha sagt att det var olämpligt att närma sig patienter så som han gjorde. Beteendet fick upphöra.

Men Joseph fortsatte att vara nära Julia och började ta henne på promenader. Efter en tid började han också straffa henne – så ser hon det i efterhand. Om han ansåg att hon misskött sig kunde han gå till personalen och säga att hon planerade att rymma. Trots att det inte var sant, berättar Julia.

– Då drog han in mina utgångar. Och de lyssnade ju på honom.

Hon berättar att han ibland hällde te eller saft över henne för att hon skulle hålla sig vaken, och att han nöp henne.

– Jag var blå överallt. En från personalen kom in och frågade vad som hänt, då var han snabbt på rummet och sa att jag hade gjort det mot mig själv.

Allt Julia gjorde skulle till slut ske med Josefs godkännande.

– Han ville ha mig för sig själv. Han ville ha koll på allt jag gjorde hela tiden.

Det visar sig också att avdelningen tagit del av ytterligare en varning om Joseph. En dag petade någon in ett papper under dörren till avdelningschefens arbetsrum. Det var utdraget ur Josefs belastningsregister.

Chefen gick till sin HR-konsult för att rådgöra. Att uppgifterna handlade om Joseph kunde inte styrkas ansåg de, och ärendet lades ner.

Innan Julia skrevs ut från tvångsvården började hon och Joseph ta promenader hem till henne. Hon skulle må bättre av det, sa han. Julia bodde bara några hundra meter från avdelningen.

Hon berättar att hon fick panikångest när de kom till lägenheten och att Joseph då sa åt henne att lägga sig i sängen.

I den kommande internutredningen förklarade Julia att hon haft sex med vårdaren mot sin vilja och att hon ”kände sig utlämnad till honom och i beroendeställning”.

De sexuella handlingarna skedde både inne på avdelningen och i hennes lägenhet under tiden hon var i Region Stockholms vård.

I ett helt annat fall där en vårdare begick ett liknande övergrepp, prövades händelsen i domstol. Resonemanget gick ut på att en person som är sjuk eller i beroendeställning till sin personal inte kan anses delta frivilligt i

Fortsättning på nästa sida

Nyheter

sexuella handlingar. Den vårdaren dömdes därför för våldtäkt i hovrätten, till tre års fängelse.

Ungefär fyra månader efter att Julia skrevs ut från psykiatrin och fick åka hem till sin egen lägenhet, flyttade Joseph med sin sambo in i en bostad på samma våningsplan. Han fortsatte att besöka Julia. Hon säger att Joseph ”ville fortsätta vara vårdare”. Han kunde skada henne för att sedan ta hand om skadorna, säger hon, och han började straffa henne med det hon var allra mest rädd för, att bli fasthållen.

”Jag sa att om de släpper honom igen så kommer han att ha ihjäl mig. Så det var inte värt att berätta något. ”Han kommer inte att komma ut, vare sig du vill eller inte”, sa poliserna. Då valde jag att berätta.

Julia tvekade först att berätta om det hon varit med om efter att Joseph gripits av polis.

Julia berättar också hur Joseph såg till att hon lades in igen.

– Han ringde och ljög för larmcentralen och sa att jag höll på att ta livet av mig. Sen ringde han dem som delar ut platser inom psykiatrin, de som bestämmer var man ska hamna.

I telefonen sa Joseph att han sökte en plats för en tjej i åldern 19 till 22. Julia säger att han visste var hon skulle placeras – under hans vård.

En natt i oktober 2019 bränner Joseph Julia med cigaretter. De står på balkongen hemma hos henne. Den natten ringer hon till polisen och anmäler honom. Dagen därpå uppstår en stökig situation som slutar med att en polispatrull kommer till hennes lägenhet. I samtalet med polisen brister det för Julia.

”Det är tydligt att detta är mycket svårt för henne att prata om och hon säger att hon inte berättat det här ordentligt för någon”, noterar polispatrullen.

Joseph grips misstänkt för grov kvinnofridskränkning. Han misstänks även för tre våldtäkter. När Julia senare förhöras av polisen låter hon dem lyssna på en egen ljudupptagning, där hon pratar med Joseph:

”Du vet att du har våldtagit mig”, säger Julia.

”Ja, vissa gånger, men jag minns inte alla.”

”Jag minns en. Resten minns jag inte”, svarar han i inspelningen.

Polisen frågar Joseph om våldtäkterna, men han nekar.

Anmälan blir Julias första försök att bryta sig loss. Men hon orkar sedan inte medverka i utredningen. Förundersökningen läggs ner i brist på bevis.

När Joseph släpps fri ber polisen henne att flytta till ett skyddat boende, de ser en risk att Joseph ska döda henne. Trots att Julia inte vill lämna sitt övriga liv försvinner hon från Joseph. Ett tag.

Även vårdaren börjar nu att ställa frågor om övergreppen. I möten med sina chefer säger Joseph att Julia hotat att anmäla honom för våldtäkt och att hon haft ”hållhakar” på honom, men att det är falska anklagelser.

Joseph stängs av från sitt jobb och avskedas

två månader senare. Det har då gått mer än ett år sedan övergreppen mot Julia började.

Vårdens egen internutredning av de sexuella övergreppen visar hur flera allvarliga fel begåtts. Ingen frågade Julia om vad hon upplevde – och ingen skilde henne från Joseph, trots larmen inifrån avdelningen. Varningarna runt Joseph dokumenterades heller aldrig i hans personalakt, det borde ha gjorts.

Dessutom hade andra rutiner, som att inte låta personal jobba ensam med patienter, kunnat förhindra övergreppen på avdelningen. Joseph har medgett att han varit inne i Julias journaler, och att han sett till att hon två gånger skrivits in i psykiatrin, det berättar han själv i internutredningen. Han har också medgett att han haft en ”sexuell relation” med Julia medan hon var patient.

Andreas Carlborg är verksamhetschef för psykiatri södra inom Region Stockholm. Han säger att vården brustit på flera sätt i Julias fall. Trots alla varningssignaler, det kända riskbeteendet hos Joseph och larm om hans närmanden, stoppades han inte.

– Det är otroligt tragiska händelser. Det är absolut inget vi önskar patienterna, det är grupper som är oerhört sköra. Vi har brustit här, säger Carlborg.

Har ni säkerställt att andra patienter inte har drabbats?

– Jag har ingen kunskap om det. Men jag kan ju inte utesluta att det kan vara så. Jag hoppas att individer som har varit utsatta för någon typ av övergrepp ger sig till känna så att vi kan hantera det på ett bra sätt.

Det finns i dag rutiner för att kontrollera personalens belastningsregister, säger Carlborg. Det gäller all nyanställd personal. Om det jobbar dömda våldsbrottslingar inom psykiatrin kan han inte svara på, eftersom de kan ha anställts innan rutinerna fanns.

– Det finns inga garantier. Vi har med människor att göra, det finns ju alltid en risk att vi får in rötägg i vår verksamhet.

Innan Julia till slut blir fri från Joseph kommer hon att hamna på akuten.

Efter tiden i det skyddade boendet söker han åter kontakt. Han skriver till henne på Facebook att han vill be om förlåtelse. Julia klarar inte av att säga nej.

– Han berättade om sitt liv och att han mådde väldigt dåligt över det han hade gjort. Han sa att det var fruktansvärt, att ingen skulle utsättas för något sådant. Det var skönt för

Tidigare artiklar i serien publicerades i SvD 22/2 och 23/2.

Fakta | Så har vi granskat fallet Julia

- **Genom interna** såväl som offentliga dokument granskar vi en tidigare anställd vårdare vid en psykiatrimottagning utanför södra Stockholm, som utretts för övergrepp mot en ung kvinnlig patient som varit under tvångsvård.
- **Dokumentationen** består bland annat av intervjuer, förundersökningar, en nedlagd förundersökning, internutredningar, tjänsteanteckningar, myndighetsdokument, domstolshandlingar, sms-konversationer, inspelade samtal och förhör.

Tipsa SvD:s reportrar

SvD granskar psykiatrisk slutenvård. Har du information och vill tipsa oss?

Kontakta våra reportrar via mejl: jani.sallinen@svd.se och emmylou.tuvhag@svd.se. Du kan också nå oss via mobiltelefon och appen Signal: +46707887643.

Du får vara anonym om du kontaktar oss.

Trots tidiga varningssignaler runt vårdaren Joseph så satte vårdgivaren inte stopp för honom. Det tog över ett år för psykiatrin att till slut agera.

mig att höra det här, för jag hade börjat tvivla på mig själv. Vi sågs samma kväll.

Några veckor senare vaknar hon till på golvet hemma i sin egen lägenhet. Minnet är suddigt men hon har en stor bula i huvudet och hon tror att Joseph bär henne till sängen. Morgonen därpå mår hon så illa att hon ringer 112 och hämtas av ambulans.

I en journalanteckning på Södersjukhuset skriver läkarna att Julia berättat att Joseph inte velat att hon ska söka vård. Han har varit väldigt arg på henne.

När han senare kommer för att besöka henne har fyra poliser gömt sig i rummet. Joseph grips direkt.

Återigen försöker Julia ta tillbaka det hon sagt.

– Jag sa att om de släpper honom igen så kommer han att ha ihjäl mig. Så det var inte värt att berätta något. ”Han kommer inte att komma ut, vare sig du vill eller inte”, sa poliserna. Då valde jag att berätta, säger hon.

Våren 2020 dömdes Joseph för misshandel av Julia, till sex månaders fängelse. Han dömdes för ett tiotal stryppgrepp och för att ha bränt henne med cigaretter och tändare. Han dömdes även för misshandel eftersom det dokumenterats att Julia hade ett stort antal blåmärken på kroppen.

Hovrätten vidhöll domen. Joseph har erkänt att han bränt Julia med cigaretter, men nekat till övriga brott.

Sommaren 2023 kommer Julia till redaktionen igen. Den här gången är hon själv. Hon känner sig inte längre rädd, det funkar inte, säger hon. Hon bor i en ny stad med skyddade uppgifter och träffar en ”superbra” psykolog. Nu försöker hon bygga upp sitt liv.

Julia har svårt att lita på människor, och vården i synnerhet. För henne är det viktigaste nu att det som drabbat henne inte ska hända andra.

– Man ska inte riskera att dö på grund av sin vårdpersonal, säger Julia.

Vi har sökt Joseph upprepade gånger och på olika sätt för att han ska kunna ge sin version om det som hände. Han har inte svarat. Julia och Joseph heter i själva verket något annat.

Text: Jani Sallinen
Text: Emmylou Tuvhag
Foto: Linus Sundahl-Djerf

jani.sallinen@svd.se
emmylou.tuvhag@svd.se
linus.sundahl.djerf@svd.se

Nyheter

I ett brev till sin psykolog beskrev Lisa natten i skötarens hem. Kort därefter tvingades hon till vård på en sluten psykiatrisk avdelning. Där jobbade skötaren som hon beskrivit utsatt henne för sexuella närmanden.

SvD granskar | Psykvården

”Jag kände skräck för att sättas på hans avdelning”

Lisa orkar inte längre. Hon skriver ett avskedsbrev. Där berättar hon om trauma och övergrepp inom psykiatrin – och om besvikelsen över att inte bli hörd när hon larmar vården.

Fakta | Så har vi granskat Lisas fall

■ Genom intervjuer och dokument granskar vi Lisas fall och vårdens hantering av det. Dokumentationen består bland annat av sms, mejl, meddelanden Lisa skickat till vänner, journalanteckningar och myndighetsdokument.

Först några år efter studenten mår Lisa bättre. Hon bestämmer sig för att börja om. Hon väljer Sundsvall. Från början ser hon avståndet till Gotland som en fördel. Hon vill skaka av sig allt som varit. Senare, när det inte längre finns någon möjlighet att flytta tillbaka, ska hon sakna närheten till familjen.

I Sundsvall lever Lisa ett aktivt liv med hund och sambo. Hon är föreståndare för ett hunddagis och engagerad i föreningslivet. Hon tar uppdrag som fotograf och tränar inför triathlon.

Inom loppet av ett år förändras allt. Lisa får barn och separerar kort därpå. Ekonomin är knaper. Hon ger upp jobbet hon älskar för ett som fungerar bättre med dotterns växelvisa boende. Hon gör 24 timmars-pass som personlig assistent.

Efter bråk med exet får Lisa en stressreaktion och gör ett självmordsförsök. Det är då hon kommer till den slutna psykiatriska avdelningen på Sundsvalls sjukhus.

Där finns skötaren. Han blir snabbt ett viktigt stöd.

– Han satt bredvid mig och pratade när jag var rädd. Han blev en trygghet, säger Lisa.

Hon berättar att redan på avdelningen kommer de första tecknen på att skötaren inte bara vill hjälpa henne i egenskap av vårdpersonal eller av omtänksamhet. Hon säger att han frågar henne om hon har pojkvän.

När hon skrivs ut och riskerar att bli hemlös erbjuder skötaren henne ett rum som hon inte behöver betala för, berättar Lisa. Samtidigt blir anspelningarna allt grövre.

”

Detta var en person som hjälpt mig. Som jag vände mig till när livet var som tuffast. När han börjar ta på mig blir det en krasch i mitt huvud. Jag känner mig fångad.

Lisa om skötaren.

I sms som vi tagit del av frågar skötaren om hon skulle ha kunnat dejta honom om de setts i den ”verkliga världen”. Lisa svarar nej.

”Skulle vilja hitta nån som vill ha intensiv sex några ggr i månaden”, skriver han varpå Lisa svarar att hon inte är rätt person.

Hon förstår att hon borde avbryta kontakten men klarar inte av det. Han kan hennes historia och är inte dömande när hon berättar om sitt dåliga mående. När hon två veckor efter sin senaste inläggning på nytt överväger att ta sitt liv hör hon av sig. Han säger att hon kan komma hem till honom och äta glass.

I efterhand ska Lisa berätta att så snart hon är i skötarens vardagsrum känns allt fel. Hon är nedstämd, och säger att hon funderat över sin egen begravning.

Han svarar med att ta på hennes kropp, berättar hon.

– Detta var en person som hjälpt mig. Som jag vände mig till när livet var som tuffast. När han börjar ta på mig blir det en krasch i mitt huvud. Jag känner mig fångad.

Hon berättar att hon vänder bort ansiktet när han försöker kyssa henne. Hon säger sluta när han börjar dra hennes byxor nedåt, och han slutar. På skakiga ben går hon hem.

När hon dagen efter träffar sin psykolog förmår hon inte berätta vad som hänt. Men efteråt beskriver hon det utförligt i ett brev. Hon berättar om natten i skötarens hem och att det inte är psykologens fel att hon nu ska ta livet av sig.

Brevet lämnar hon i en obemannad receptionen på vårdcentralen.

Fortsättning på nästa sida

Hon går hukad på alla fyra över sjukhusgolvet. Kryper ihop till en boll i ett hörn. Hon slår bort personalens händer, sparkar och drar sig ur deras grepp om hennes svettiga kropp.

Det finns ett beslut om att hon ska flyttas till en låst psykiatrisk avdelning. Nu ska beslutet verkställas. En bältessäng rullas fram.

Lisa kan inte där och då sätta ord på varför hon reagerar med panik på beskedet. Och i efterhand minns hon inte heller att någon personal frågade henne. Men det finns en anledning.

– Jag kände ren skräck för att sättas på en avdelning där han arbetade.

I en serie artiklar granskar vi övergrepp av personal i den psykiatriska slutenvården. Patienterna där tillhör de mest sårbara. En del av dem vårdas under tvång. De bestämmer då inte själva över sin medicinering och kan inte lämna vårdavdelningen. De riskerar tvångsinjektioner och bältessäng.

Vår granskning visar att det finns vårdpersonal som utnyttjar patientens beroendeställ-

ning för att göra sexuella närmanden. Det som börjar med att kvinnorna söker hjälp av psykiatrin slutar med nya trauman.

Gemensamt för de kvinnor vi möter är att deras upplevelser bidragit till att drastiskt försämra deras mående – även i de fall övergreppen stannat vid meddelanden och tafsningar. Kvinnorna berättar hur vården förvärrar situationen genom att inte tro på dem.

En av dem vi talar med är Lisa.

När vi träffar Lisa första gången har snön nyligen lagt sig över Sundsvall. Lisa hämtar oss med bil vid stationen. Så fort vi satt oss trycker hon gasen i botten.

– Jag är från Gotland, kör som en Stockholmare, men bor i Sundsvall, säger Lisa med ett snett leende när bilen sladdar i en kurva.

Det var på högstadiet som hon för första gången kom i kontakt med barn och ungdomspsykiatrin (BUP) på Gotland. Hon hade då svåra åtörningar. Trots kontakt med vården blev situationen inte bättre. Tvärt om. Lisa började självskada.

Nyheter

Sedan går hon hem med ett enda mål. Att dö.
Den gången hittas brevet i tid. Polisen larmas och Lisa räddas i sista stund.

Efter självmordsförsöket är hon tillbaka på sjukhuset. Eftersom personalen är rädd för att hon ska rymma fattas ett beslut om att hon ska förflyttas till en sluten psykiatrisk avdelning. Avdelningen där han jobbar.
Det är då Lisa får panik. Hon gör motstånd, kastar och vrider sig. Det tar därför tid för personalen att lägga henne i bältessängen och förflytta henne.

Lisa är inskriven i nästan en vecka, vid några tillfällen jobbar den utpekade skötaren på avdelningen. Personalen anser att de ”löser” situationen genom att placera skötaren på en annan del av avdelningen. Men risken att när som helst stöta på honom innebär en konstant stress för Lisa.

Lisas psykolog tar del av självmordsbrevet där det sexuella närmandet beskrivs ingående. Han kontaktar verksamhetschefen.
Därefter träffar verksamhetschefen skötaren för att ta del av hans version.

Skötaren medger att han haft privat kontakt och sms-kontakt med Lisa under den senaste månaden. Han medger också att han träffat Lisa i sitt hem, men säger att de bara ätit glass och tittat på fotboll. Han förnekar att han på något sätt närmat sig patienten sexuellt.

Ingen frågar Lisa om hennes version. Vårdgivaren tar aldrig del av sms:en skötaren skickat. När Lisa senare frågar varför ingen pratat med henne får hon ett brevsvar av avdelningschefen. Där får hon veta att de inte har ”som rutin” att tillfråga patienten.

”Vilket så här i efterhand kanske blev fel”, står det i brevet.

När vi tittar närmare på fallet visar det sig att Lisa aldrig blev trodd.

”Som arbetsgivare är vi ju skyldiga att ta sådana här signaler på allvar, vilket inte betyder att man tror på allt man får höra från patienter! Hans version är trovärdig”, skriver Kristina Mårtensson, tidigare verksamhetschef i ett mejl vi har tagit del av.

I ett annat skriver hon: ”Vi kan inte döma någon enbart utifrån hörsägen.”

Mårtensson är i dag områdesdirektör för

psykiatrin. När vi ringer upp säger hon att det alltid är olämpligt med privat kontakt mellan personal och en patient, eller före detta patient. Dels på grund av den beroendeställning som patienter befinner sig i, dels på grund av en möjlig jävsituation.

– Risken finns ju att det påverkar vården på något sätt för patienten. Att patienten undviker att söka vård fast denne behöver, eller att personal tar beslut som inte är de bästa för patienten.

I lägen där vården upptäcker riskbeteende hos personal ska det anmälas till tillsynsmyndigheten, Ivo. Men i Lisas fall anmäls inte skötaren, eftersom ord stod mot ord, säger Kristina Mårtensson.

– Vi kan inte vidta arbetsrättsliga åtgärder om vi inte har någon form av bevis.

Om ni hade pratat med patienten hade ni kanske, precis som vi, fått ta del av sex-sms från skötaren. Hur ser du på det?

– Det hade ju varit bevis i så fall. Så det är klart att man skulle ha pratat med patienten. Jag kan inte svara på varför vi inte gjorde det i det här aktuella fallet.

Vad anser du om att det finns patienter inom psykiatrin som upplever att de inte blir trodda?

– Ja, det är ju riktigt illa. Man måste lyssna på patienten och det är fruktansvärt tragiskt om man inte har förtroende för vården på grund av något sådant här.

Du skriver själv i ett mejl att man inte kan tro på allt man får höra från patienter...

– Det är ju utifrån arbetsrättsliga åtgärder. För att kunna varna, stänga av eller säga upp krävs mer än en anklagelse från en patient. Det krävs bevis.

– Men självklart så ska inte någon patient bli lidande eller känna att man är utsatt.

Vi ringer upp skötaren. Han vill inte svara på några frågor men säger innan han lägger på att han inte skickat några sex-sms. Numret vi har ringt är samma nummer som sms:en skickats från.

När vi träffar Lisa tidig vinter 2023 har det gått fyra år sedan hon fick en panikattack på sjukhusets golv. Polisen har lagt ned den utredning om sexuellt ofredande som följt på

”Att få veta att allt tystades ned och att min berättelse beskrivs som hörsägen. Det är så respektlöst och förminskande”, säger Lisa.

Lisas anmälan. Det ansågs inte kunna bevisas vad som hände i skötarens soffa.

Vi ses i Lisas hem. Hon lever då ett vanligt liv med barn varannan vecka, en kanin som bor i köket och träning. Hon är märkbart glad över att snart börja ett nytt jobb.

Men hon är fortfarande påverkad av det som hände.

– Det förstörde så mycket. Mitt förtroende för vården var redan dåligt men efter detta är det ju på en helt annan nivå.

Besvikelsen över sjukhusets agerande sitter djupt.

– Att få veta att allt tystades ned och att min berättelse beskrivs som hörsägen. Det är så respektlöst och förminskande.

Hon säger att den som är inlagd i slutenvården inte värderas på samma sätt som andra.

– Min känsla inom psykiatrin har varit att jag är betydelselös, och vårdens hantering av fallet bekräftar ju den bilden. I den kontexten betyder min upplevelse absolut ingenting.

”
Min känsla inom psykiatrin har varit att jag är betydelselös, och vårdens hantering av fallet bekräftar ju den bilden.

Lisa om sjukhusets agerande.

På nyårsafton i december 2023 skickar Lisa en bild på sig själv och numera 5-åriga dottern. Hon önskar gott nytt år och tackar oss för det jobb vi gjort.

Drygt två veckor senare tar hon sitt eget liv. Kort före skriver hon ett avskedsbrev. Där berättar hon om trauman och övergrepp som hon utsattes för inom psykiatrin – och besvikelsen över att inte ha blivit lyssnad på när hon larmade till vården.

”Det smärtar mig enormt att många, framför allt psykiatrin, inte såg eller förstod mina trauman”, skriver Lisa.

Hon avslutar brevet med att hon vill att publiceringen ska genomföras.

Text: Emmylou Tuvhag

emmylou.tuvhag@svd.se

Text: Jani Sallinen

jani.sallinen@svd.se

Foto: Linus Sundahl-Djerf

linus.sundahl.djerf@svd.se

I Lisas fall anmäldes aldrig skötaren till Ivo eftersom ”ord stod mot ord”.

Fakta | Hit kan du vända dig om du mår dåligt

■ **Om du har** tankar på att inte längre leva så är det viktigt att prata med någon. Vid akuta eller livshotande lägen, ring alltid 112. Det finns flera stöd-linjer, de vänder sig

både till den som har självmordstankar och till den som stöttar.

■ **Mind Självmords-linjen:** Chatta eller ring på telefon 90 101 dygnet runt.

■ **Jourhavande med-människa:** Chatta eller prata i telefon nattetid: 08-702 16 80.

■ **Jourhavande präst:** Chatta eller ring 112 och

be att få tala med jourhavande präst. Alla dagar klockan 21–06.

■ **SPES:** Riksförbundet för suicid prevention och efterlevandes stöd. Chatta

eller ring på 020-18 18 00. Kvällar klockan 19–22.

■ **Bris:** För dig under 18 år. Mejla, chatta, ring eller skicka sms på telefon 116 111.

■ **Vårdguiden 1177:** Sjukvårdsupplysning och information om närmaste psykiatriska akutmottagning. Telefon: 1177.

Svenska Dagbladet

Guld i sikte i den totala världscupen för Linn Svahn efter sprintsuccén i Drammen.

■ Sport | Sid 16

Andres Lokko: Nile Rodgers borde få varje års Polarpris så länge han lever – han är en handelsresande i disco.

■ Kultur | Sid 24

De sökte hjälp men utsattes för övergrepp

■ Händer som glider innanför tröjan. En som vill vara mer än "bara en snäll morfar" för sin patient. Hon som blir våldtagen i ett undersökningsrum. Svenska Dagbladet granskar sexuella övergrepp begångna av personal i sluten psykiatri. Nu träder sju kvinnor fram för att berätta sin historia. **Nyheter | Sid 6-11**

Nyheter

Tf chef nyheter Petter Forslund
Nyhetschefer Erik Bergin, Joanna Drevinger (tf), Pär Karlsson (tf) Utrikesredaktör Sara K Lindquist
Chef print- och digitaltidningsredaktionen Malin S Ånell
Print- och digitaltidningschefer Isak Andersson, Jenny Danielsson, Fredrik Tideman

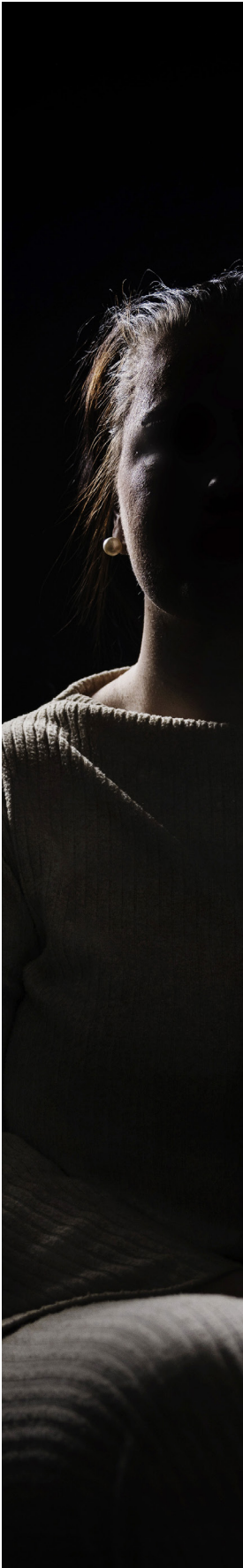
Karin.

Linnea.

Lovisa.

Helene.

Sexuella övergrepp i psykiatri

Misstrodda av vården – nu berättar de om övergreppen

De är i kris och söker hjälp hos svensk psykiatri. Men i stället utsätts de för övergrepp av personal. Nu träder sju kvinnor fram i Svenska Dagbladet för att berätta sin historia – och om hur vården tystar ned deras larm.

Jenny.

Lisa.

Sandra.

Han sätter på sig ett par plasthandskar och säger att han ska göra en undersökning. Att det är rutin.

Han arbetar på den slutna psykiatriska avdelningen där hon är patient. De är i samma ålder och han pratar med henne som om hon är vem som helst. Hon litar på honom, lägger sig på britsen och drar ned byxor och trosor.

– Jag tyckte att han lät trovärdig. Han sa att han pratat med läkaren. Att det var han som ordinerat undersökningen.

Helene är inlagd på sluten psykiatrisk avdelning 2021 i Gävle. Hon kämpar mot ett svårt missbruk och är tungt medicinerad. Snart ska det visa sig att samtalet till läkaren aldrig ägt rum. "Undersökningen" skedde på eget initiativ och mot alla regler.

Vid två tillfällen förgriper sig den manliga sjuksköterskan på henne.

När Helene berättar vad hon varit med om reagerar personalen till en början. En polis-anmälan görs. Den anklagade sjuksköterskan stängs av.

Helene får stöd av viss personal. Samtidigt finns det andra som gör att hon känner sig misstrodd.

– Det fanns personal som behandlade mig som om jag hittade på för att få mer piller.

Ord står mot ord, polisanmälan läggs ned, och efter en månads avstängning är sjuk-sköterskan snart tillbaka i tjänst.

– Han gick ju fri, tills han gjorde samma sak mot ännu en patient.

”
Det fanns personal som behandlade mig som om jag hittade på för att få mer piller.

■ ■ ■
Vi har under flera månaders tid granskat sexuella övergrepp inom slutna psykiatrisk vård. Förövarna finns bland personalen.

Vi har tidigare talat med Jenny, "Julia" och Lisa. I den här texten berättar Helene, Linnea, Sandra, Karin och Lovisa om sina upplevelser. De väljer att ställa upp, öppet eller anonymt. Alla kan på något sätt verifiera delar av sin berättelse. Ibland finns sms eller mejl från förövaren kvar, ibland finns övergreppen dokumenterade i journal och beskrivna i rättsdokument.

I samtalen träder ett tydligt mönster fram. När de unga kvinnorna är inskrivna för vård är det en i personalen som sticker ut. Någon som faktiskt ser dem och bryr sig om hur de mår. Som får dem att känna sig betydelsefulla.

Förtroendet använder han för att komma dem nära.

Fortsättning på nästa sida

Serie | Sexuella övergrepp i psykiatrin

- Del 1: Elliot drogs in i relation med sin sköterska
- Del 2: Psykologen hör av sig till Jenny – vill ha grovt sex
- Del 3: Vårdaren straffade Julia: "Jag var blå överallt"
- Del 4: Vården trodde inte på Lisas larm om övergrepp
- Del 5: Misstrodda av vården – nu berättar de om övergreppen

Nyheter

Linnea har fyllt sitt hem med bilder och saker som påminner henne om att hon är älskad. Här en studentbild med en nära vän.

Linnea

–Han sa att jag var speciell. Hans favoritpatient.

Linnea är 17 år och inlagd inom barn- och ungdomspsykiatri, BUP, i Umeå. I den nya tillvaron känner hon sig utlämnad och ensam. En betydligt äldre skötare blir hennes trygga punkt.

När Linnea befarar att hon kommer att skrivas ut och lämnas utan hjälp säger han att hon inte behöver vara rädd. Han ska se till att hon får stanna kvar på avdelningen.

Men snart händer något som raserar allt förtroende.

Linnea berättar att när hon är ensam med honom i ett rum börjar han ta på hennes kropp, även hennes intima delar.

–Han sa att om jag gjorde motstånd skulle han bälta mig.

”
Jag försökte signalera att något var extremt fel. Men jag var jätterädd. Jag önskade att någon skulle läsa mellan raderna.

Efter tre veckor skrivs Linnea ut. Skötaren skickar brev och sms till henne. Ett par månader senare fyller hon 18 år. På födelsedagen får hon ett samtal från skötaren.

Linnea ber honom att aldrig mer höra av sig. Hon är rädd.

Hon har aldrig självskadat tidigare men nu blir det ett sätt att hantera ångesten. En ny resa med inläggningar på vuxenpsykiatri tar vid. Varje gång hon bältsas ser hon honom framför sig.

–Då var det som att han stod där igen. Hoten han uttalat blev verklighet.

Linnea vågar inte själv polisanmäla, men till slut berättar hon ändå delar av vad som

Fakta | Hit kan du vända dig om du mår dåligt

Om du har tankar på att inte längre leva så är det viktigt att prata med någon.

Vid akuta eller livshotande lägen, ring alltid 112.

Det finns flera stödlinjer, de vänder sig både till den som har självmordstankar och den som stöttar.

Mind Självmordslinjen: Chatta eller ring på telefon 90 101 dygnet runt.

Jourhavande medmänniska: Chatt eller telefon nattetid: 08-702 16 80.

Jourhavande präst: Chatta eller ring 112 och be att få tala med jourhavande präst. Alla dagar klockan 21-06.

SPES: Riksförbundet för suicid prevention och efterlevandes stöd. Chatta eller ring på 020-18 18 00. Alla kvällar klockan 19-22.

Bris: För dig under 18 år. Mejla, chatta, ring eller skicka sms på telefon 116 111.

Vårdguiden 1177: Sjukvårdsuppllysning och information om närmaste psykiatriska akutmottagning. Telefon: 1177.

hänt henne för personal inom vuxenpsykiatri, visar en tjänsteanteckning. Inte heller vården gör någon polisanmälan. Det skrivs inte ens en avvikelserapport.

Personal hjälper däremot Linnea att göra en anmälan till Inspektionen för vård och omsorg (Ivo).

Hon skriver om det som går att bevisa. Om telefonsamtal, brev och meddelanden. Hon bifogar telefonlistor och sms. Men hon utelämnar de fysiska övergreppen.

–Jag försökte signalera att något var extremt fel. Men jag var jätterädd. Jag önskade att någon skulle läsa mellan raderna.

Av vårdens svar till tillsynsmyndigheten Ivo framgår att chefen på BUP hanterade ärendet som ett personalärende. Chefen uppger att hon påtalade det olämpliga i att skötaren tagit kontakt med Linnea. Chefen tillägger att hon ”genom god personlig känne-dom” om skötaren är trygg med att han hade en god intention med kontakten.

Trots att bara telefonkontakterna anmäls avslutar Ivo ärendet med kritik mot skötaren för att inte ha utfört sitt arbete professionellt.

Regionernas försäkringsbolag LÖF fattar ett liknande beslut och beviljar Linnea 22353 kronor i ersättning för psykisk försämring.

I dag är Linnea 26 år och det är först under de senaste åren som hon har kunnat berätta om allt skötaren utsatte henne för, tidigare var det svårt.

–Jag skämdes ju. Och så kände jag att personalen höll varandra om ryggen.

Hon är kluven till om hon önskar att vården skulle ha polisanmält.

– En rättsprocess skulle ha varit en jättestor påfrestning, men förhoppningsvis hade det kunnat ge en formell bekräftelse på att det som hände inte var mitt fel.

När vi träffas har hon skador på kroppen efter självskadehandlingar.

– Jag skyller inte allt på honom. Men det var startskottet för väldigt mycket dåligt i mitt liv.

I dag har Linnea genomgått en trauma-behandling för övergreppen skötaren utsatte henne för. Hon har flyttat till en universitetsstad och påbörjat en kandidat-utbildning.

– Skammen är inte längre min. Den är hans.

Lovisa

Lovisa är uppvuxen på en hästgård och duktig i skolan. Som 17-åring gör hon sitt sista mästerskap på ponny. På bilder från tävlingen syns hon le. Vad få då vet är att hon samma dag har skurit sig själv.

Hon berättar att hon samma år blev hotad och våldtagen av en äldre man. Kort därefter börjar hon att skada sig själv. Hon gör flera självmordsförsök och läggs in för sluten psykiatrisk vård.

När Lovisa är inskriven på sjukhus i Stockholm säger hon till personalen att hon inte känner sig trygg. En 40 år äldre skötare pussar och kramar på henne trots att hon inte vill. Han har hållit fast hennes handled och tryckt en knytnäve mot hennes kind. Hon är rädd.

Fyra dagar senare bestämmer hon sig för att rymma.

– Jag sticker hela tiden för att jag känner mig så otrygg. Det spelar ingen roll vad jag säger för ingen lyssnar på mig.

Först när Lovisa kommer i kontakt med polisen, i samband med ett självmordsförsök, känner hon sig hörd.

Poliserna uppfattar Lovisa som livrädd för skötaren och för att komma in på avdelningen igen.

De anser att hon är helt trovärdig i sin berättelse.

– Ju mer hon berättar så förstår vi att det här är allvarligt och att Lovisa har hamnat i en position där ingen lyssnar på henne, säger en av poliserna i förhör.

Polisen har uppfattningen att vården inte tagit situationen på allvar och gjort rätt enligt ”rutiner som borde galla”.

–Ingen i personalen lyssnar på det hon berättar och hon blir panikslagen eftersom hon inte kan påverka sin situation. Hon är maktlös under deras kontroll.
Poliserna upprättar en anmälan om sexuellt ofredande och olaga hot. De lyckas sedan med det som vården inte gjort – att få Lovisa flyttad från den avdelning där hon känner sig otrygg. Därefter upprättar Lovisas läkare en krisplan så att hon inte ska behöva komma tillbaka till vårdavdelningen.

”
Jag klarar inte av att se en äldre man i sjukhuskläder. Jag kan hålla ihop ett tag, men sedan får jag panik.

Polisanmälan leder till ett antal förhör. Till polisen säger en chef att åtgärder vidtogs så fort Lovisas anmälan kom in. Beslut fattades om att mannen inte skulle vårda Lovisa och att ingen ur personalen skulle vara ensam med henne.
Till slut läggs polisutredningen ned. Den utpekade mannen nekar till närmanden och hot. Ord står mot ord.
Bemötandet från vården gör att Lovisa flera år senare inte anmäler övergrepp hon utsätts för inom psykiatrin i en annan del av landet.

Karin (ovan) blev under flera år trakasserad av en sjuksköterska som hon träffade inom slutenvården.

Lovisa (nedan) upplever att vården inte lyssnar.

– Det tog så mycket kraft att berätta och som psykiatripatient blir du inte trodd. Din upplevelse är aldrig trovärdig, säger Lovisa när vi ses i hemstaden Borlänge.
I dag är Lovisa 24 år och bor i egen lägenhet. Det händer att hon fortsatt behöver ta kontakt med vården, men hon kan inte vara i sjukhusmiljö utan att bli stressad.
– Jag klarar inte av att se en äldre man i sjukhuskläder. Jag kan hålla ihop ett tag, men sedan får jag panik. Jag blir rädd, gråter och kryper ihop i en ångestattack.
Nu drömmer Lovisa om att utbilda sig till jurist och att skriva en tredje bok. Hon har redan skrivit och gett ut två böcker om psykisk ohälsa.
– Om ingen pratar om det kommer övergreppen bara att fortsätta. Jag kämpar för att det inte ska hända någon annan. Min drivkraft är att förändra det jag kan.

Karin

Karin har just fyllt 18 år när hon skrivs in för sluten psykiatrisk vård. På avdelningen finns en flera decennier äldre manlig sjuksköterska som tillbringar många kvällar i hennes rum för att hjälpa henne att sova. När hon är utskriven fortsätter han att höra av sig för att uppmärksamma hennes födelsedagar och ge henne presenter.

”
Jag kände mig äcklig, objektifierad, sviken och lurad.

Karin känner att hon fått en extra pappa. Han övervakar hennes psykiatriska vård och erbjuder henne pengar.
Men efter hand får kontakten en annan karaktär. Den blir mer privat och meddelandena kommer allt oftare. Han vill hela tiden veta vad hon gör och var hon är. Hon upplever att situationen är obehaglig.

Nyheter

Till slut ser Karin ingen annan utväg än att berätta för sjuksköterskans chef. I mejl som vi tagit del av skriver mannen att han fick en ”till vissa delar barsk avbasning” av chefen.

”Jag lovade henne då att i alla fall inte försöka adoptera dig, vilket var en av mina initiala planer.”

Därefter lämnas Karin i fred. Ett tag. Sedan kommer nya meddelanden.

”Jag har haft drömmar, planer om att förflytta dig och mig till en mindre bostad i någon mindre ort, inte så långt härifrån. Där skulle jag verka som din personliga ’assistent’ närhelst du hade det besvärligt eller motigt.”

I samband med att mannen går i pension skruvas tonläget upp ytterligare. Han berättar att han funderat på att röva bort henne, att han vill ha barn och gifta sig med henne. Han kollar på porr hemma och fantiserar om henne.

Han skriver att han blir ”upprörd” när Karin vill ta avstånd från honom för att han uttrycker sig ”för pornografiskt”. Han skriver att de kanske båda är offer för vissa vanföreställningar.

”Du trodde, i din ibland idealiserande tankevärld, att jag ’bara’ var en snäll morfar eller farbror, utan den minsta tanke för egen del – och då allra minst genitalt eller sexuellt.”

Till slut avslutas kontakten. Karin tog emot det sista meddelandet 2019.

Karin är idag 32 år och berättar om hur kontakten orsakade henne kraftigt förhöjd ångest och försvårade hennes vårdkontakter. Hon ville till exempel inte vara på avdelningen där han jobbade.

– Jag kände mig äcklig, objektiviserad, sviken och lurad.

Sandra

Efter en vecka utan sömn är Sandra utsliten och rädd. Hon mår allt sämre och söker vård. Snart läggs hon in på sluten avdelning i Stockholm.

I efterhand minns hon att den manliga personalen undviker ögonkontakt. De är noga med att hålla avstånd och kommer inte in ensamma i hennes rum. Alla utom en.

Han är betydligt äldre än Sandra. De pratar, skämtar och han ger henne choklad. Hon får förtroende för honom.

”
Jag var glad över att bli utskriven men hade samtidigt skuldkänslor gentemot tjejerna som var kvar. Tänk om han gav sig på någon av dem.

En kväll ligger hon i sängen, enbart klädd i t-shirt och trosor. Då kommer han ensam in för att säga god natt.

Han ger henne en hård kram, gnider sitt ansikte mot hennes och pussar henne på kinden, berättar Sandra. Därefter kan hon inte sova.

–Natten var fruktansvärd. Jag tänkte hela tiden på vad som skulle kunna hända om han kom till mitt rum igen.

Sandra berättar, så att flera anställda hör, om vad hon varit med om. Det leder till att den manliga undersköterskan stängs av från arbetet. Men när Sandra några dagar senare lämnar avdelningen får han komma tillbaka.

– Jag var glad över att bli utskriven men hade samtidigt skuldkänslor gentemot tjejerna som var kvar. Tänk om han gav sig på någon av dem.

Då vet hon inte att det finns fler vittnesmål.

Vi har varit i kontakt med personal som säger att ytterligare två patienter anklagat samma undersköterska för fysiska närmanden. Personalen säger till oss att händelserna togs upp med ledningen men utan resultat.

–Chefen svarade ’nej, nej, jag har hört det där förut. Det är ord mot ord’.

Sandra har inte längre något förtroende för svensk psykiatri.

När vi kontaktar avdelningen svarar biträdande verksamhetschef på mejl att ”kliniken har inga uppgifter om att fler patienter ska ha slagit larm”.

Något som får personalen med insyn på avdelningen att reagera.

–Det är ett väldigt märkligt beteende, de vill verkligen inte att det här ska komma fram.

Ingen på den aktuella avdelningen skriver något i Sandras journal om det inträffade. Först tre månader senare, när hon är på en helt annan avdelning, skrivs händelsen in i journalen.

– De skriver in minsta detalj i min journal, typ om jag vill ha en macka. Men de skriver inte in det här. Det är som att de vill gömma undan det som hände, säger Sandra.

”
Jag kommer aldrig att söka hjälp igen. Jag vill inte utsätta mig för ännu en farlig situation när jag är inlåst, och riskera att inte bli trodd efteråt.

Hon polisanmälde sexuellt ofredande ifjol. Utredningen lades ned.
– Jag kommer aldrig att söka hjälp igen. Jag vill inte utsätta mig för ännu en farlig situation när jag är inlåst, och riskera att inte bli trodd efteråt.

■ ■ ■

Många av de utsatta kvinnorna vi pratar med har inte anmält det de upplevt. Anledningarna som radas upp återkommer i flera fall: en rädsla för negativa konsekvenser, att inte bli trodd och att pekas ut som manipulerande. Andra, så som Linnea i den här artikeln, berättar – men inte allt. Och så finns det de som berättar men inte blir trodda.
Vi har tidigare skrivit om Jenny som fick frågan av vårdchefen om hon inte ”spelade med”, ”Julia” som utsattes för tortyrliknande övergrepp efter att vården blundat för varningar och om Lisa som fick se sin historia viftas bort som hörsägen.

Vi har varit i kontakt med alla aktuella vårdavdelningar och sökt utpekad personal. Ingen av de män som svarat på våra kontaktförsök har velat kommentera granskningen. Flera avdelningar har avböjt att kommentera. Anledningarna har varit olika, såsom sekretesskäl eller att ”dåvarande chef har gått i pension”. Andra avdelningar svarar och beklagar händelserna. De talar om det inträffade som ”ett misslyckande” eller ”en katastrof”. De medger att fel har begåtts och att avsteg från gällande rutiner gjorts. Det rör sig bland annat om avvikelserapporter som inte skrivits och om polis-anmälningar och Lex Maria-anmälningar som inte gjorts trots misstanke om brott och dokumenterade vårdskador. Drabbade patienter har inte fått återkoppling. I vissa fall har de inte ens hörts. I ett fall har en chef för psykiatrin, i samband med vår kontakt, ringt en av patienterna för att säga förlåt.
– Vi ska inte försöka gömma om vi har gjort fel som verksamhet. Vi ska se till att göra förändringar så att det inte händer igen, säger verksamhetschefen efteråt till oss.

Det finns också exempel där den drabbade gör en anmälan till vården, och berättar allt. Men där det inte leder någonstans. Trots varningar stoppar inte vården utpekad personal. Och han kan begå nya brott.

Helene

För Helene, som vi började den här texten med, var beskedet att polisutredningen lades ned som ett hugg i hjärtat. Men ett halvår senare är hon ren från drogerna. Hon har börjat ett nytt jobb. Hon känner att livet är på väg att vända.
Då får hon samtalet. Ytterligare en patient har anmält den manliga sjuksköterskan för våldtäkt. Tillvägagångssättet är detsamma som i Helenes fall. Den manliga sjuksköterskan vinner patientens förtroende. Han säger att han behöver göra en undersökning. I själva verket utsätter han patienterna för sexuella övergrepp.
Först när det finns två polisanmälningar leder det till rättegång.

Sjuksköterskan åtalas för tre fall av våldtäkt på avdelningen. Rättegången håller på att kosta Helene livet. Att höra förövarens advokat ifrågasätta hennes trovärdighet blir för mycket. Efter att ha varit ren i ett och ett halvt år återfaller hon i missbruk. På sjukhus är hon nära att dö av organsvikt på grund av biverkningar från läkemedel. Sjuksköterskan döms till tre år och sex månaders fängelse. Senare ska han dömas till ytterligare fyra månaders fängelse för ännu en våldtäkt i tjänsten.
Helene är besviken på vården för att de inte tog hennes vittnesmål på allvar från början.

Fakta | Vet du mer om detta?

SvD granskar psykiatrisk slutenvård. Har du information och vill tipsa oss? Kontakta våra reportrar via mejl: jani.sallinen@svd.se och emmylou.tuvhag@svd.se. Du kan också nå oss via mobiltelefon och appen Signal: +46707887643.

– De fick mig att känna mig oviktig som människa. Men det som gör mig mest ledsen är att samma sak inte hade behövt hända någon annan. Om de bara hade trott på mig. Rättegången hade ett högt pris för Helene. Ändå ångrar hon inte sin medverkan.
– Nej, om jag känner att jag kan göra skillnad för någon annan så vill jag gärna göra det. Han stoppades, blev av med sin legitimation som sjuksköterska och två andra kvinnor fick upprättelse.

”
Om min berättelse kan få fler att våga anmäla. Om fler förövare kan stoppas. Då har det varit värt det.

Nu hoppas hon att publiceringen av hennes berättelse ska få andra att våga anmäla övergrepp som de varit med om.
– Ingen ska behöva gå igenom det jag har gjort. Om min berättelse kan få fler att våga anmäla. Om fler förövare kan stoppas. Då har det varit värt det.

Text: Emmylou Tuvhag
emmylou.tuvhag@svd.se

Text: Jani Sallinen
jani.sallinen@svd.se

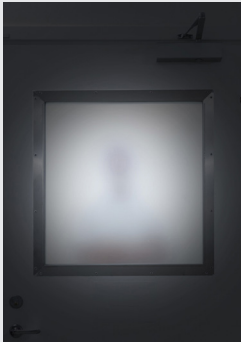
Foto: Linus Sundahl-Djerf
linus.sundahl.djerf@svd.se

Fakta | Så har vi gjort granskningen

- Med utgångspunkt från åtta kvinnors berättelser granskar vi sexuella övergrepp av personal inom sluten psykiatrisk vård. Sju av kvinnorna ställer upp på bild.
- I samtliga fall har kvinnorna kunnat stödja sina berättelser med någon form av dokumentation. Det rör sig bland annat om sms, mejl, journalanteckningar och brev. Dokumentationen består också av anmälningar till polisen, patientnämnder, Inspektionen för vård och omsorg (IVO) och till Landstingets ömsesidiga försäkringsbolag (LÖF).
- Vi har tagit del av tusentals sidor domslut, förunder-

- sökningar och myndighetsdokument.
- Vi har i samtliga fall sökt den aktuella vårdavdelningen. Vi har även sökt utpekad personal. Ingen av de män som svarat på våra olika kontaktförsök har velat kommentera granskningen.

- Förutom de åtta kvinnorna som är fokus för vår granskning har vi även även talat med andra drabbade patienter. Alla målar upp en samstämmig bild av sluten psykiatrisk vård. Det är en värld där patienten står i fullständig beroende-
- ställning gentemot personalen.
- Fallen kommer från olika delar av landet.
- Vi har pratat med vårdpersonal, myndighetsföreträdare, polis, experter och intresseorganisationer.

Sexuella övergrepp i psykiatri

Vittnesmål: vårdgivare väljer att blunda för att slippa skandaler

Mannen var misstänkt för våldtäkter i psykiatri i Gävle. Men fick komma tillbaka och jobba. Då hände det igen. Nu talar experter om systemfel i svensk psykiatrisk vård.

Mannen vi kallar Niklas sitter framför en polis i ett förhörssrum i centrala Gävle. Han får höra att han misstänks för våldtäkt på stadens sjukhus där han jobbar som sjuksköterska på en sluten psykiatrisk avdelning.

–Det har inte hänt, säger han.

Polisen frågar om en händelse i januari och en annan i mars. ”Absurt”, säger Niklas.

–Varför skulle jag utsätta mitt yrke, mitt rykte och mitt privatliv för att göra det hon beskriver, det är orimligt.

Förhöret på stationen avslutas knappt två timmar senare. Då

står Niklas ord mot berättelsen från en tvångsintagen patient i psykiatri. Det är den 15 april 2021, mitt i brinnande coronapandemi och stor personalbrist på sjukhuset.

Avdelningen vill snabbt ha tillbaka Niklas till jobbet.

Vi har lyssnat på åtta unga kvinnors berättelser där personal i den slutna psykiatri pekats ut som förövare. Det handlar om sexuella trakasserier, sexuella ofredanden och våldtäkter. Varningssignaler har funnits men vården har inte fångat upp dem.

Serie | Sexuella övergrepp i psykiatri

Tidigare delar:

- **Del 1:** Elliot drogs in i relation med sin sköterska
- **Del 2:** Psykologen hör av sig till Jenny – vill ha grovt sex
- **Del 3:** Vårdaren straffade Julia: ”Jag var blå överallt”
- **Del 4:** Vården trodde inte på Lisas larm om övergrepp
- **Del 5:** Nu berättar de sin egen historia om övergreppen

Fallen är spridda över landet. Både experter och vårdpersonal vi talar med säger att tystnadskulturen i vården och rädslan för ”skandaler” inom psykiatri och tvångsvård är en stor anledning till att så få patienter blir tagna på allvar.

–Kulturen är att man vill sopa det under mattan. Man vill inte skapa rubriker eller få ett dåligt rykte. Men principen måste vara att man anmäler med en gång, säger Carl-Göran Svedin, professor i barn- och ungdomspsykiatri med lång erfarenhet av att studera sexuella övergrepp.

Flera anställda inom psykiatri som vi har varit i kontakt med beskriver ungefär samma sak. Vårdgivarna väljer att blunda.

–Det kan vara kritik mot allt möjligt egentligen, kvalitet eller metoder inom vården. Mycket av det blir tystat eller försvinner, säger en personal som har insyn

VÅRDAREN JOSEPH
Dömd för grova våldsbrott
Jobbade inom slutenvården

UNDERSKÖT. SERHAT
Tre patienter larmade om närmanden
Jobbar inom psykiatrisk slutenvård

SJUKSKÖTERSKAN MARIA
Inleder relation med sin patient
Jobbade inom slutenvården

VÅRDAREN PATRIK
Patient larmade om övergrepp i bostaden
Bytt arbetsplats inom vården

Nyheter

i ett av fallen vi skrivit om, och som vill vara anonym för att inte stöta sig med sin arbetsgivare.

I våra fall finns flera exempel på att personal som pekas ut kallas till samtal med chefen. Patienterna däremot får inte ge sin version, de blir aldrig hörda, och den utpekade är snart tillbaka på jobbet.

Sjuksköterskan Niklas i Gävle agerade likadant mot de tre patienter han förgrep sig på. Han tog med dem till ett eget rum. De påhittade undersökningarna skulle långt senare bedömas som våldtäkter.

Det gick rykten om Niklas på avdelningen. Personalen pratade med varandra om det som hade hänt, det framgår i en internutredning från Region Gävleborg. Det fanns en tydlig uppfattning om att det som hänt i undersökningsrummet kunde vara olämpligt.

”

Varför skulle jag utsätta mitt yrke, mitt rykte och mitt privatliv för att göra det hon beskriver, det är orimligt.

”Niklas”, som dömts för våldtäkt mot tre av sina patienter, i polisförhör.

Vi har tidigare intervjuat Helene som var den första patienten som Niklas gav sig på. Hennes berättelse om händelsen spelade ingen roll.

De som utredde på sjukhuset pratade aldrig med henne.

När polisen lade ner utredningen mot Niklas valde de ansvariga cheferna på psykiatriavdelningen slutligen att tro på hans version om att inget olämpligt hade hänt, trots personalens farhågor.

Men sjukhuset borde ha agerat. Legitimerad vårdspersonal som har ett riskbeteende ska anmälas till tillsynsmyndigheten Ivo, för att utredas.

Ansvariga på sjukhuset uppgav att det inte gick att anmäla till Ivo – om det inte fanns en fällande dom, säger en källa med insyn i utredningarna. Vilket alltså inte stämmer, den typen av ärenden ska anmälas skyndsamt.

Det skulle dröja åtta månader innan Niklas anmäldes till Ivo. Region Gävleborg medger i dag att det var fel.

–Med facit i hand kan man tycka att det är väldigt mycket för sent, däremot agerade vi omedelbart på de säkerhetsmässiga åtgärderna. Men där och då gjorde vi inte den bedömningen kopplat till Ivo, säger Karl Engström, biträdande verksamhetschef inom vuxenpsykiatri, Region Gävleborg.

Gävle sjukhus tog i stället tillbaka Niklas i tjänst.

Konsekvensen skulle bli förödande.

Vi träffar läkaren Gita Rajan på stiftelsen Wonsas mottagning på Reimersholme i centrala Stockholm. Där behandlas patienter som har trauman efter sexuella övergrepp. Gita Rajan pratar om vårdens stora svek, om patienter

som kommer till slutenvårdens psykiatri som redan kan ha ett övergrepp i bagaget.

–De kunde inte värja sig mot ett tidigare övergrepp. När det händer igen på en psykiatriavdelning har de inte en chans. Det är en katastrof för vården att man inte pratar med de här patienterna trots alla varningssignaler, säger Gita Rajan.

–Det är ett enormt svek och ett systemfel.

Den slutna psykiatrin är dessutom en högriskmiljö där patienten är i ett extremt beroendeförhållande till sin personal. I regionernas riktlinjer varnar man både för att ”sexuell spänning” kan uppstå, och om att vara vaksam för signaler om riskbeteenden hos personal.

Johanna Lätth är Kriminalvårdens sexualbrottsexpert, psykolog och specialist i klinisk forensisk psykologi.

”

–När någon befinner sig i en beroendeställning och det finns en stor maktobalans, då måste man vara extra uppmärksam. Det är platser där det finns risk för sexualbrott.

De anställda i psykiatrin som vi granskat har olika bakgrund. I den här texten kallar vi dem bland annat för vårdaren Joseph och psykologen Johan, men alla heter något annat. Två är tidigare dömda för brott, en av dem fick fast jobb inom psykiatrin trots att han var dömd för grova våldsbrott mot en kvinna. Den andra är dömd för misshandel. Några har jobbat länge inom vården, andra en kort tid. Fyra av dem är legitimerad personal, en psykolog, en undersköterska och två sjuksköterskor.

”

Det är en katastrof för vården att man inte pratar med de här patienterna trots alla varningssignaler.

Gita Rajan, läkare på stiftelsen Wonsas mottagning i Stockholm, där patienter som har trauman efter sexuella övergrepp behandlas.

Flera av dem har anställning som skötare.

Gemensamt för alla de fall vi granskat är att den utpekade personalen lyckats vinna patientens förtroende. De visar stöd och lyssnar, och de jobbar ensamma med kvinnorna. Varje gång det larmats om ett övergrepp så har ingen annan personal än mannen själva varit på plats med patienten.

–Man pratar ibland om övergreppsplanering över tid, som när det sker grooming mot barn. Man skapar en relation och en möjlighet att vara ensam med barnet. Till

Fakta | Hit kan du vända dig om du mår dåligt

Om du har tankar på att inte längre leva så är det viktigt att prata med någon.

Vid akuta eller livshotande lägen, ring alltid 112.

Det finns flera stödlinjer, de vänder sig både till den som har självmordstankar och den som stöttar.

Mind Självmordslinjen: Chatta eller ring på telefon 90 101 dygnet runt.

Jourhavande medmänniska: Chatt eller telefon nattetid: 08-702 16 80.

Jourhavande präst: Chatta eller ring 112 och be att få tala med jourhavande präst. Alla dagar klockan 21-06.

SPES: Riksförbundet för suicid prevention och efterlevandes stöd. Chatta eller ring på 020-18 18 00. Alla kvällar klockan 19-22.

Bris: För dig under 18 år. Mejla, chatta, ring eller skicka sms på telefon 116 111.

Vårdguiden 1177: Sjukvårdsupplysning och information om närmaste psykiatriska akutmottagning. Telefon: 1177.

slut planerar man ett övergrepp, säger Johanna Lätth, Kriminalvårdens sexualbrottsexpert.

Av de åtta berättelser vi granskat har tre tidigare patienter till slut själva orkat göra en anmälan till polisen. I två fall har vårdgivarna beklagat att de inte polisanmält.

I slutändan är det bara i en av alla de berättelser vi har kartlagt som vi kan se att en vårdgivare polisanmält en personal.

baka på jobbet så snabbt. När förundersökningen lades ner efter övergreppet mot den första patienten, Helene, i mars kontaktades sjukhuset av polisen.

–Man förklarade för ansvariga att det inte handlade om att polisen slagit fast att mannen var oskyldig – utan att det inte gick att bevisa vad som hänt.

–Det är en väldigt stor skillnad, säger källan.

”

Det stämmer att personaltillgång är ett evigt dilemma och en evig debatt inom svensk hälso- och sjukvård.

Karl Engström, biträdande verksamhetschef inom vuxenpsykiatrin, om ifall personalbrist kan ha påverkat hur situationen med Niklas hanterades.

Det är i fallet med sjuksköterskan på psykiatrin i Gävle som inledde det här reportaget.

Enligt en källa med insyn på sjukhuset rådde det personalbrist vid tiden, bland annat på grund av pandemin. Gjorde det att avdelningen blundade för det som hade hänt och snabbt ville ha tillbaka Niklas?

–Det är en svår fråga. Det stämmer att personaltillgång är ett evigt dilemma och en evig debatt inom svensk hälso- och sjukvård. Jag kan inte säga att det absolut inte var så. Däremot blundade vi inte för misstankarna, då det polisanmälades, säger biträdande verksamhetschefen Karl Engström.

En person som hade insyn i utredningarna säger att polisen reagerade på att Niklas var till-

Den 5 september 2021 våldtog Niklas nästa patient. Hon var inlagd på grund av att det fanns en suicidrisk. Niklas tog med sig henne till ett enskilt rum för ännu en påhittad intim kontroll.

Dagen därpå fick sjukhuset kännedom om att det hänt ännu en gång. Då polisanmälades Niklas – igen.

Senare ska en tredje patient träda fram. Niklas har mot sitt nekande dömts för fyra fall av våldtäkter mot tre patienter i psykiatrin på Gävle sjukhus. I rätten sa han att patienterna var i maskopi med varandra för att försöka sätta dit honom.

Men det resonemanget köptes inte av tingsrätten som noterade att två av kvinnorna bodde långt

Fortsättning på nästa sida →

Gita Rajan är läkare och driver Wonsa, en klinik som specialiserar sig på patienter som utsatts för sexuella övergrepp.

Nyheter

När det kom upp att det hade hänt även den andra tjejen så önskar jag att de faktiskt ändå hade ringt mig och frågat hur jag mådde.

Helene var den första kvinnan som utsattes för Niklas övergrepp. Men hon har ännu inte fått någon återkoppling från sjukhuset om det hon utsattes för.

ifrån varandra ute i samhället. De hade inte samma bakgrund och hade helt olika livssituationer när de skrevs in.

”De har endast en gemensam nämnare; de har båda varit inlagda inom psykiatri i Gävle”, skrev stadens tingsrätt i sin dom.

Biträdande verksamhetschefen Karl Engström beskriver händelserna som ett slag mot hela vuxenpsykiatri i Region Gävleborg.

–Det är fruktansvärt och givetvis djupt beklagligt för de drabbade och för sjukvården som helhet. Det är en katastrof och emot allt vi står för, vi gör allt vi kan för att det inte ska hända igen, säger han.

Engström vidhåller samtidigt att man egentligen inte gjort något fel, ord stod mot ord och det fanns inga skäl att inte låta sjuksköterskan komma tillbaka till jobbet, utifrån anställningsavtal och arbetsrättsliga lagar, säger han.

Han beklagar även att tidigare patienten Helene än i dag inte fått någon återkoppling alls från sjukhuset om det hon utsattes för under sin vårdtid på avdelning 27.

Helene fick aldrig ge sin version i sjukhusets utredning. Det gör henne ledsen att ingen kontaktade henne.

–När det kom upp att det hade hänt även den andra tjejen så önskar jag att de faktiskt ändå hade ringt mig och frågat hur jag mådde.

Hälso- och sjukvårdsnämnden, HSN, drog in Niklas legitimation som sjuksköterska den 22 december 2022.

Niklas har avböjt att ge sin version av det som hände.

”Han hälsar att han inte önskar att delta i er artikelserie”, skriver hans advokat Hanna Lindblom i ett sms.

Fotnot: Niklas heter egentligen något annat. De personer

som pekats ut för övergrepp i psykiatri har inte velat prata med oss om uppgifterna som kommit fram, de har svarat i telefon men tackat nej. Vissa har inte svarat alls på våra olika kontaktförsök.

Text: Emmylou Tuvhag
emmylou.tuvhag@svd.se
Text: Jani Sallinen
jani.sallinen@svd.se
Foto: Linus Sundahl-Djerf
linus.sundahl.djerf@svd.se

Johanna Lätth är sexualbrottsexpert på Kriminalvården.

Fakta | Så har vi granskat övergreppen i Gävle

SvD har granskat fallet där en sjuksköterska dömdes för våldtäkt mot tre patienter på en psykiatriavdelning	på Gävle sjukhus 2021. Kartläggningen består bland annat av intervjuer med en tidigare patient,	information från källor, intern dokumentation och utredning, förundersökningar och domar. SvD
---	---	---

Foto: Linus Sundahl-Djerf

”Psykiatrins vårdtagare är inte sällan mer sårbara och kan drabbas hårdare vid brott än andra”, skriver Schultz.

Kommentar | Sexuella övergrepp i psykiatri

Mårten Schultz: Lagen ser strängare på brott i vården

Eftersom den som vårdas inom psykiatri är i en utsatt position ser också lagen strängare på brott som begås inom vården. Det finns regler som tar sikte på brott mot människor i sådan utsatthet.

Oöförlåtligt av vården. Så kommenterade psykiatern Peder Björling i SvD utställningen ”Rekonstruktion – Psyket” av konstnären Anna Odell. Ett tema för utställningen är hur Anna Odell blev förförd av en mentalskötare när hon var inlagd för psykiatrisk tvångsvård. Björling ställer sig undrande till hur vården hanterade situationen när den avslöjades.

Mentalvårdaren fick inte längre vara kvar i arbetslaget men i övrigt medförde relationen inga reaktioner. Inget avsked. Inga anmälningar. Anna Odell blev gravid och säger nu, många år senare, att händelsen var positiv och att inget skedde mot hennes vilja. Men kan man verkligen fritt förfoga över sin vilja i förhållande till makten när man är underkastad tvångsvård?

Jag återvänder till Björlings text efter att ha tagit del av SvD:s stora granskning om övergrepp inom den svenska psykiatri. Sju kvinnor berättar i den senaste artikeln om övergrepp och otillbörliga kontakter. I juridiska termer är det berättelser om våldtäkter, misshandel och ofredande. Övergrepp mot kvinnor i en extrem utsatt situation.

Tvångsvård är en extrem åtgärd. Ett beslut om tvångsvård innebär att en människa fråntas

självbestämmanderätten över sitt liv. Staten kan i olika former ta ifrån människor deras rörelsefrihet, till exempel genom fängelsestraff för brottslingar. Men tvångsvård är något annat. Det är ett tvång som utövas utan att någon gjort fel. Det är också ett tvång som inte har något tydligt slutdatum.

”Den kränkning som ett brottsoffer utsätts för anses större om brottet ”riktat sig mot någon med särskilda svårigheter”.

De beskrivna övergreppen har inte bara inträffat vid tvångsvård utan även i andra vårdssammanhang. Även om maktlösheten är mer total vid tvångsvård så är även patienter i andra kontakter med psykiatri i en utsatt position. Dessutom är psykiatrins vårdtagare inte sällan mer sårbara och kan drabbas hårdare vid brott än andra, på grund av just de problem som medfört att de får vård.

Juridiken innehåller speciella regler som tar sikte på just denna utsatthet. I brottsbalken finns en regel som tar upp ett antal faktorer som är försvårande vid bestämningen av ett brotts straffvärde.

Bland dessa faktorer nämns ”om den tilltalade utnyttjat ett numerärt överläge eller annars

utnyttjat någon annans skyddslösa ställning eller svårigheter att värja sig”, ”om den tilltalade utnyttjat sin ställning eller i övrigt missbrukat ett särskilt förtroende” samt, ”om den tilltalade förmått någon annan att medverka till brottet genom tvång, svek eller missbruk av hans eller hennes ungdom, oförstånd eller beroendeställning”.

I straffrätten finns det alltså regler som medför att man kan se strängare på brott i vården. Även skadeståndsrätten innehåller regler med siktet på samma situation men utifrån brottsoffrets perspektiv.

Den kränkning som ett brottsoffer utsätts för anses större om brottet ”riktat sig mot någon med särskilda svårigheter att värja sin personliga integritet” eller ”inneburet missbruk av ett beroende- eller förtroendeförhållande eller riktat sig mot någon som den skadeståndsskyldige har eller tidigare har haft ett nära förhållande till”.

På ett liknande sätt förhåller sig regeln om samtycke till det strukturella underläge som den som är i kontakt med psykiatri befinner sig i. Ett samtycke som lämnats i en tvångssituation, har Högsta domstolen konstaterat i en dom från 2013, kan inte betraktas som frivilligt och allvarligt menat. Redan av regeln i brottsbalken följer att ett samtycke inte är ansvarsbefriande om den gärning som någon begår med hänsyn till vissa omständigheter är oförsvarlig.

Mårten Schultz är SvD:s juridiske kommentator. Läs fler texter på svd.se/av/marten-schultz

Jakob Forssmed (KD) säger att utredningen av Socialstyrelsen ska inledas i höst. Foto: Linus Sundahl-Djerf

Sexuella övergrepp inom psykiatri

Minister agerar för att förbättra psykiatri efter SvD-granskning

Socialstyrelsen ska starta en omfattande kartläggning av problemen inom den psykiatriska tvångsvården i Sverige. Beskedet kommer från regeringen som agerar efter SvD:s granskning av övergreppen i psykiatri.

I flera avslöjande reportage har unga kvinnliga patienter berättat om sexuella övergrepp av personal inom psykiatrisk slutenvård. SvD har visat exempel på när vårdgivare inom psykiatri blundat för larm och konsekvenserna det fått.

Nu agerar regeringen. Till följd av kartläggningen får nu Socialstyrelsen i uppdrag att stärka och utveckla den psykiatriska tvångsvården i Sverige för att komma åt problemen. Det säger socialminister Jakob Forssmed (KD) till SvD.

– Er granskning har verkligen

belyst att man kan bli utsatt för övergrepp och sviken på olika sätt när man är i en utsatt situation. Så ska det inte gå till i Sverige. Vi vet att tvångsvården har kvalitetsbrister och att skillnaderna är för stora mellan regionerna, säger Forssmed.

I några av de fall SvD granskat har vårdgivarna inte agerat efter larm, till exempel inte polisanmält misstänkt brott eller anmält vårdskada till Ivo. I ett fall anställdes en man som tidigare varit dömd för grova våldsbrott. I ett annat benämndes patientens anmälan som ”hörsägen”.

Helene var tvångsvårdad på Gävle sjukhus och utsattes för en våldtäkt på avdelningen av en manlig sjuksköterska. Trots Helenes anmälan fick sjuksköterskan komma tillbaka i tjänst – och begick våldtäkt på ytterligare två patienter. Mannen dömdes senare, men mottagningen hörde aldrig av sig till Helene för att erbjuda hjälp efter övergreppet.

– Vår bild är att tvångsvården i Sverige fungerar för dåligt, säger Jakob Forssmed.

Han säger även att skillnaderna är stora mellan regionerna i hur ärenden hanteras.

– Det här ska inte utsätta människor behöva vara med om. Vården måste fungera bättre, särskilt när man är där under tvångslagstiftning.

Syftet med det nya uppdraget till Socialstyrelsen är att höja kvaliteten inom psykiatrisk tvångsvård, och även hur patienter han-

teras efter sin tid på avdelningarna. Men det ska även ske en metodutveckling runt själva tvånget, färre tvångssituationer ska uppstå då dessa patienter är extra utsatta.

Tanken är även att stärka patienternas ställning, och att minska riskerna för övergrepp och våld.

Foto: Linus Sundahl-Djerf

”

Er granskning har verkligen belyst att man kan bli utsatt för övergrepp och sviken.

Jakob Forssmed (KD), socialminister.

Fakta | Psykiatrisk vård ska bli patientsäker

Enligt ett utskick från regeringen som SvD tagit del av får Socialstyrelsen i uppdrag att utveckla och stärka den psykiatriska tvångsvården, och den rättspsykiatriska vården.

Uppdraget omfattar öppen och sluten psykiatrisk tvångsvård, även psykiatrisk heldygnsvård för barn och unga omfattas.

Socialstyrelsen ska: ■ Föreslå åtgärder för att bidra till kompetens- och kvalitetsutveckling i

berörda verksamheter samt insatser för att stärka kunskapsstyrningen. ■ Vidta insatser för att förebygga och minska behovet av tvångsåtgärder samt för att stödja patienters återhämtning, delaktighet och personcentrering. ■ Förbättra statistiken och uppföljningen inom den psykiatriska tvångsvården och den rättspsykiatriska vården.

Källa: Socialdepartementet

SvD den 17 maj.

Vi har visat att personal kan vara förövare som förgriper sig på patienter, hur ska det här komma åt det problemet?

– Det måste finnas ett stöd till verksamheterna för att minska riskerna för att det här ska kunna förekomma. Men också stöd till patienterna för att stärka medvetenheten om vilka rättigheter de har i sådana situationer. Lagstiftningen är i grunden bra, men måste följas och tillämpas, säger socialministern.

Någon gång under hösten ska Socialstyrelsen presentera för regeringen vilka insatser de bedömer behövs för att nå de mål som regeringen krävt.

– Sedan löper det här på till 2027 då vi får en slutrapport och kan se vilka resultat man uppnått, säger Jakob Forssmed.

Även regionalt kräver nu politiker en skärpning av regler och rutiner. Efter SvD:s granskning om Julia, som utsattes för miss-handel av sin skötare både under och efter vårdinläggning, skickade Liberalerna in en motion till regionfullmäktige i Region Stockholm. Liberalerna vill skärpa rutinerna för polisanmälan och lex Maria-anmälan till Inspektionen för vård och omsorg (Ivo).

– Vi i Liberalerna har reagerat väldigt kraftigt på det som har uppkommit i era reportage. Det är

uppenbart att det har förekommit brister, och fallet med Julia bekräftar verkligen det, säger Amelie Tarschys Ingre (L), oppositionsregionråd i Stockholm.

Även senare delar i granskningen har upprört oppositionsborgarrådet. SvD har i veckan rapporterat att en 50-årig vårdare, som dömts för våldtäkt på en ung kvinna, kan få behålla jobbet på en psykiatrisk akutmottagning. Något Amelie Tarschys Ingre anser är "helt oacceptabelt".

– Patienterna måste vara trygga inom vården, och inte minst inom den psykiatriska slutenvården där de allra sköraste patienterna vistas.

Liberalerna vill nu också att hälso- och sjukvårdsnämnden ges i uppdrag att utreda möjligheten att genomföra registerkontroller vid pågående anställning inom den psykiatriska slutenvården.

– Om det inte går med dagens lagstöd bör vi se till att ny lagstiftning kommer till, säger Amelie Tarschys Ingre.

Styret i Region Stockholm har ännu inte tagit ställning till motionen.

Jani Sallinen
jani.sallinen@svd.se
Emmylou Tuvhag
emmylou.tuvhag@svd.se

L vill förbjuda anonyma politiska budskap

Liberalerna vill förbjuda partier från att sprida politiska budskap anonymt. Men på frågan om L fortsatt kräver att SD stänger sina anonyma konton direkt svarar Johan Pehrson (L) att det inte är något som står i Tidöavtalet.

– Människor i mitt parti är skitförbannade. De är skitförbannade över alla partier som ägnar sig åt falsk flagg. De är förbannade över att Sverigedemokraterna ägnar sig åt falsk flagg, säger Liberalernas partiledare Johan Pehrson på en presskonferens i Göteborg på fredagen.

Mindre än ett dygn tidigare hade Liberalernas partisekreterare Jakob Olofsgård gått in på ett möte med kollegor i övriga Tidöpartier med krav på att Sverigedemokraterna ska stänga ner de anonyma konton som TV4:as Kalla fakta avslöjat att partiet har.

Efter mötet sa Sverigedemokraternas partisekreterare Mattias Bäckström Johansson att hans parti inte tänkte stänga ner kontona. Däremot ska 45 inlägg om företrädare för andra Tidöpartier tas bort. Inläggen har inte legat i linje med Tidöavtalet, som säger att man ska tala respektfullt om företrädare i samarbetspartierna.

På torsdagskvällen hade Liberalernas partistyreelse extrainsatt möte, och på fredagen kallade partiet så till presskonferens.

Där berättade Johan Pehrson att Liberalerna vill göra det förbjudet för alla partier att sprida politiska budskap eller göra reklam anonymt.

Partiet kommer att lägga ett sådant förslag till den parlamentariska kommitté som nu tittar på politiska partiers finansiering och transparens.

– Jag hoppas att många partier, alla partier helst, kommer att kunna ställa sig bakom detta.

Det är Sverigedemokraternas besked som får Liberalerna att ta initiativ till förslaget.

– Sverigedemokraterna har meddelat att de inte omgående kommer ta bort anonyma konton, därför ser vi ett behov av att detta tydligare regleras i lag, säger Pehrson.

Johan Pehrson säger också att Sverigedemokraterna varit tydliga med att de ska "återgå till att följa Tidöavtalet". Men, fortsätter han:

– Problemet är inte tonen, problemet är den falska flaggen som man måste kunna komma åt.

På en fråga om åtgärderna från Sverigedemokraternas sida är tillräckliga för att Liberalerna ska fortsätta med samarbetet säger Pehrson att SD tagit steg för att följa Tidöavtalet.

– Liberalerna arbetar i Tidö för att ta ansvar för Sverige, och bedömer att också Sverigedemokraterna tar ansvar för Tidö. Sen är det ingen statshemlighet att Liberalerna och Sverigedemokraterna har vitt skilda utgångspunkter i hur man ska bedriva politik, ideologiskt inte minst och var vi kommer från. Men det här har vi valt att ändå hantera med Tidöavtalet för att ta ansvar för Sverige.

Men att förbjuda partier från att använda anonyma konton kommer att ta tid. Johan Pehrson säger att Sverigedemokraterna bör stänga sina anonyma konton genast, och att det var med den åsikten de gick till torsdagens möte med partisekreterarna.

– Men det är inget som finns med i Tidöavtalet. Och jag vet att andra partier har också arbetat med falsk flagg, så det är ett problem som gäller alla. Liberalernas krav att det ska förbjudas, kommer att göra det förbjudet för Sverigedemokraterna. Om det finns en majoritet efter en

De har verkligen tagit till sig av kritiken och har lovat en annan ton.

Ebba Busch (KD) till TT om att hon tycker att de åtgärder SD nu vidtar är bra.

utredning, efter remiss och sen en proposition i Sveriges riksdag. Liberalerna kommer stödja en sådan proposition.

Förutom att inlägg raderas ska två anställda få andra arbetsuppgifter och de ska också utbildas i Tidöavtalets punkt om att visa respekt gentemot Tidöpartiernas företrädare.

Kristdemokraternas ledare Ebba Busch säger till TT att hon tycker att de åtgärder SD nu vidtar bra.

– De har verkligen tagit till sig av kritiken och har lovat en annan ton, säger hon.

Tidigare i veckan krävde Busch att SD "städar".

På frågan om Busch tycker att SD nu städar upp svarar KD-ledaren:

– Ja, det är ett sätt att städa upp, men förtroende är nåt man återuppbygger över tid särskilt när det raserats på detta sätt. Så detta blir viktigt för SD att hålla i.

Ebba Busch säger också att hon tycker det är bättre att partier har en tydlig avsändare.

– Särskilt när det är ett riksdagsparti som ligger bakom, säger Busch.

På måndag är det möte med partisekreterarna i alla riksdagspartier.

Karin Thurfjell
karin.thurfjell@svd.se

Människor i mitt parti är skitförbannade.

Johan Pehrson (L) på en presskonferens i Göteborg på fredagen.

Liberalernas partiledare Johan Pehrson. Foto: Samuel Steén/TT